

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Komparace sociálního pojištění v České a Slovenské republice

Comparison of Social Insurance in the Czech Republic and in the Slovak
Republic

Student: Bc. Denisa Bartková

Vedoucí diplomové práce: Ing. Yvetta Pšenková, Ph.D.

Ostrava 2013

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Denisa Bartková**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně
Specializace: 00 Účetnictví a daně
Téma: **Komparace sociálního pojištění v České a Slovenské republice**
Comparison of Social Insurance in the Czech Republic and in the Slovak Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Charakteristika sociálního pojištění v České republice
3. Charakteristika sociálního pojištění ve Slovenské republice
4. Srovnání rozdílů sociálního pojištění ve vybraných zemích
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2012*. 11. vyd. Praha: 1. VOX, 2012. 372 s. ISBN 978-80-87480-05-2.

VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění – úvod do problematiky*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. 121 s. ISBN 978-80-7357-381-2.

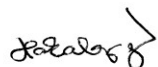
ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady k 1. 1. 2010*. 2. vyd. Olomouc: ANAG, 2010. 143 s. ISBN 978-80-7263-579-5.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Yvetta Pšenková, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2012

Datum odevzdání: 26.04.2013

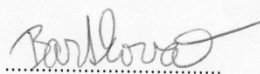
Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

Ostrava, 26. dubna 2013

.....

Obsah

1	Úvod	6
2	Charakteristika sociálního pojištění v České republice	7
2.1	Nemocenské pojištění	12
2.1.1	Účastníci nemocenského pojištění	12
2.1.2	Nemocenské	14
2.1.3	Ošetřovné	15
2.1.4	Peněžitá pomoc v mateřství	15
2.1.5	Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	16
2.2	Důchodové pojištění	18
2.2.1	Účastníci důchodového pojištění	21
2.2.2	Invalidní důchod	22
2.2.3	Starobní důchod	23
2.2.4	Sirotčí důchod	24
2.2.5	Vdovecký nebo vdovský důchod	24
2.3	Státní politika zaměstnanosti	26
2.3.1	Podpora v nezaměstnanosti	28
3	Charakteristika sociálního pojištění ve Slovenské republice	32

3.1	Nemocenské pojištění	34
3.1.1	Účastníci nemocenského pojištění	35
3.1.2	Nemocenské	36
3.1.3	Ošetřovné	37
3.1.4	Mateřské	38
3.1.5	Vyrovňovací dávka	38
3.2	Důchodové pojištění	40
3.2.1	Účastníci důchodového pojištění	42
3.2.2	Invalidní důchod	42
3.2.3	Sirotčí důchod	43
3.2.4	Vdovecký nebo vdovský důchod	43
3.2.5	Starobní důchod	44
3.2.6	Předčasný starobní důchod	44
3.3	Úrazové pojištění	46
3.3.1	Jednorázové vyrovnání a odškodnění	47
3.3.2	Úrazový příplatek a úrazová renta	48
3.3.3	Pracovní rehabilitace a rehabilitační	49
3.3.4	Rekvalifikace a rekvalifikační	50
3.3.5	Náhrada za bolest, za ztížení společenského uplatnění	51
3.3.6	Náhrada nákladů spojených s léčením, s pohřbem	52

3.4	Garanční pojištění.....	54
3.4.1	Sazby pojistného.....	54
3.5	Pojištění v nezaměstnanosti.....	55
3.5.1	Sazby pojistného.....	55
4	Srovnání rozdílů sociálního pojištění ve vybraných zemích	57
4.1	Výpočet nemocenské v České republice a na Slovensku	60
4.2	Ošetrovné v České republice a na Slovensku	63
4.3	Peněžitá pomoc v mateřství v České republice a na Slovensku	65
4.4	Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství v České republice a na Slovensku.....	67
4.5	Podpora v nezaměstnanosti v České republice a na Slovensku	69
4.6	Výpočet starobního důchodu v České republice a na Slovensku	72
4.7	Invalidní důchod v České republice a na Slovensku	76
4.8	Vdovský a vdovecký důchod v České republice a na Slovensku.....	78
4.9	Sirotčí důchod v České republice a Slovenské republice.....	80
5	Závěr.....	81
	Seznam použité literatury	82
	Seznam zkratk.....	84
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	
	Jednotlivé přílohy	

1 Úvod

Problematika sociálního pojištění je aktuálním tématem, neboť se lidé neustále dostávají do situací, ve kterých dávky sociálního pojištění využijí, ať už je to nemoc, stáří, mateřství či ztráta zaměstnání. Sociální pojištění v České a Slovenské republice je i přes společnou historii rozdílné. Diplomová práce je ukázkou rozdílností v sociálním pojištění v daných zemích.

Ve druhé kapitole je popsán systém sociálního pojištění v České republice. Je zde uvedena charakteristika nemocenského pojištění, důchodového pojištění a státní politiky zaměstnanosti. Kapitola je zaměřena také na to, kdo je účastníkem pojistného, jaké sazby se odvádí na pojistné, jaká je výše vyplacených dávek ze sociálního pojištění při splnění uvedených podmínek.

Třetí kapitola je soustředěna na systém sociálního pojištění na Slovensku a stejně jako v předešlé kapitole je zde uvedena bližší charakteristika pojištění.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na rozdíly v sociálním pojištění v České republice a na Slovensku. Pomocí modelových příkladů je zobrazeno, jak budou vypadat výpočty různých dávek v obou zemích. Pro lepší představivost jsou k výpočtům vytvořeny grafy.

Cílem je ukázat a zhodnotit rozdíly v sociálním pojištění v České a Slovenské republice na modelových příkladech a doporučit možné změny v systému ČR.

V diplomové práci byla použita metoda analýzy a syntézy, metoda komparace a dedukce.

2 Charakteristika sociálního pojištění v České republice

System sociálního pojištění tvoří příjmový i výdajový kanál veřejných rozpočtů a jeho prostřednictvím stát realizuje svou politiku v oblasti zabezpečení občanů ve stáří či v nemoci.

Sociální pojištění je možné také charakterizovat jako „daň“, která musí být odváděna z výdělků. Z této částky se pak hradí nemocenské pojištění, důchodové pojištění a pojistné na státní politiku zaměstnanosti. Obdobně jako daně z příjmů, snižuje toto pojistné disponibilní důchody občanů.

Počátek sociálního pojištění sahá do období Rakousko-Uherska, což je polovina 19. století. První ucelený systém sociálního pojištění v Československu vznikl přijetím zákona o národním pojištění. Vývoj sociálního pojištění je ovlivňován zejména politickou situací, demografickým vývojem, hospodářským vývojem (vývoj HDP, nezaměstnanost, inflace). Tyto uvedené faktory mají zejména vliv na výši příspěvků odváděných do systému, výši vyplácených dávek, dobu pojištění, stanovení věku pro odchod do důchodu, atd. Sociální pojištění dnes upravuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, který prošel mnoha novelizacemi.

Současné sociální pojištění se historicky vyvinulo z tzv. vzájemnostního pojištění a z komerčního pojištění. Vzájemnostní pojištění bylo založeno na přebírání rizika, vždy např. určitá skupina řemeslníků se sdružila a poskytovala si „pojistná plnění“ v případě, když některého z nich postihla velká škoda. Komerční pojištění, tzv. námořní půjčka je kombinací úvěru a pojištění. Pan Vostatek to ve své knize Sociální a soukromé pojištění [4] (str. 13) vysvětluje na příkladu: *„Obchodník zakoupil zboží s určením pro jinou zemi a vzal si (námořní) půjčku ve výši ceny zboží. Doplnila-li loď s nákladem zboží šťastně k cíli své cesty, pak obchodník vrátil vypůjčený obnos s vysokými úroky. V opačném případě – při ztrátě nebo zničení nákladu – obchodník nic nevracel“.*

Obecně toto sociální pojištění zahrnuje pojistné na důchodové pojištění, pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

Tabulka 2.1 Systém sociálního pojištění v České republice

Subsystém:	Platbou je:	Poskytovaná plnění:
Nemocenské pojištění	pojistné na nemocenské pojištění	nemocenská, podpora při ošetřování člena rodiny, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství, peněžitá pomoc v mateřství
Důchodové pojištění	pojistné na důchodové pojištění	starobní důchody, invalidní důchody, pozůstalostní důchody – vdovský, vdovecký a sirotčí
Státní politika zaměstnanosti	příspěvek na státní politiku zaměstnanosti	peněžitá podpora v nezaměstnanosti a tzv. aktivní politika zaměstnanosti (tj. podpora tvorby nových pracovních míst)

Zdroj: VANČUROVÁ, A.; KLAZAR, S. *Sociální a zdravotní pojištění*. 2. vyd. Praha: Aspi, 2008. 124 s. ISBN 978-80-7357-381-2.

Sociální pojištění platí: zaměstnanci, zaměstnavatelé, osoby samostatně výdělečně činné, osoby s dobrovolnou účastí na důchodovém pojištění, zahraniční zaměstnanci.

Za zaměstnance se považují osoby, které vykonávají činnost na základě vztahu, který je uveden v zákoně o pojistném, jestliže z takové činnosti jsou účastny nemocenského pojištění.

Podle zákona¹ je poplatníkem pojistného i osoba, které po skončení zaměstnání, byl zúčtován započitatelný příjem a měla účast na pojištění.

Za zaměstnavatele se považuje osoba právnická či fyzická, která zaměstnává alespoň jednoho zaměstnance, který z vykonávaného zaměstnání je účasten nemocenského pojištění.

Účelem pojistného je získání prostředků na úhradu výdajů na dávky. V České republice je zaručeno poskytování dávek jak Ústavou, tak příslušnými zákony. V případě, že výdaje na dávky nemocenského nebo důchodového pojištění jsou vyšší než příjmy z pojistného, je povinností státu, uhradit tento rozdíl z jiných příjmů státního rozpočtu.

Pro účely sociálního pojištění se každá výdělečná činnost posuzuje samostatně. Zaměstnanci odvádějí na sociální pojištění **6,5 %** z hrubé mzdy, pokud jsou účastni druhého pilíře důchodové reformy, pak je to 8,5 %, osoby samostatně výdělečně činné odvádějí **29,2 %** z ročního vyměřovacího základu, v případě účasti na druhém pilíři důchodové reformy je to 31,2 % a zaměstnavatelé **25 %** z vyměřovacího základu, kterým je úhrn příjmů zaměstnance. Sazby jsou uvedeny v zákonu č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Zaměstnavatelé s maximálním počtem 25 zaměstnanců si mohou zvolit, že místo 25 %, budou odvádět 26 %, pak si budou moci odečíst polovinu náhradní mzdy vyplacené zaměstnancům za prvních 21 dnů dočasné pracovní neschopnosti. V případě, že budou odvádět pouze 25 % z vyměřovacího základu, možnost odečtu poloviny náhrady mzdy není možný.

Vyměřovacím základem se rozumí mzda, plat a další příjmy, které se zahrnují do základu pro stanovení pojistného na sociální zabezpečení. Existuje minimální a maximální vyměřovací základ.

---

¹ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

V případě dobrovolné účasti na důchodovém pojištění, je vyměřovacím základem částka, kterou si osoba určí, nejméně však částka ve výši jedné čtvrtiny průměrné mzdy v kalendářním roce, ve kterém se pojistné platí (průměrná mzda pro rok 2013 je 25 884 Kč)². Vyměřovacím základem zahraničního zaměstnance pro pojistné na nemocenské pojištění je měsíční základ, jehož výši určuje zahraniční zaměstnanec.

U OSVČ, vyměřovacím základem pro pojistné na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti je částka, kterou si určí, ne však méně než 50 % daňového základu (příjem po odpočtu výdajů ze samostatné výdělečné činnosti).

Minimální vyměřovací základ je zdrojem pro výpočet pojistného a to v případě, že při stanovení vyměřovacího základu vznikne částka nižší, než je tento minimální základ. Představuje minimální hranici, pod kterou vyměřovací základ plátce (poplatníka) nesmí klesnout. Výše minimální vyměřovacího základu pro rok 2013 je uvedena v tabulce 2.2.

Maximální vyměřovací základ je zdrojem pro výpočet pojistného v případě, že při stanovení vyměřovacího základu vznikne částka vyšší, než je tento maximální základ. Výše maximálního vyměřovacího základu pro rok 2013 je uvedena v tabulce 2.2.

---

² Vyhlášena ministerstvem práce a sociálních věcí, uveřejněných na stránkách: www.epravo.cz

Tabulka 2.2 Vyměřovací základy a zálohy v Kč v letech 2012 – 2013 v ČR

	2012	2013
Max. VZ	1 206 576	1 242 432
Min. roční VZ HČ	75 420	77 652
Min. roční VZ VČ	30 168	31 068
Min. měsíční VZ HČ	6 285	6 471
Min. měsíční VZ VČ	2 514	2 589
Min. měsíční záloha HČ	1 836	1 890
Min. měsíční záloha VČ	735	756
Min. nemocenské	115	115

Zdroj: <http://www.podnikatel.cz/clanky/vime-prvni-jak-se-meni-zalohy-pro-zdravotni-a-socialni-pojisteni-v-roce-2013/>

Z dlužného pojistného se platí **penále a pokuty**. **Penále** činí za každý kalendářní den 0,05 % z dlužné částky. Činí-li dluh 1 000 Kč na pojistném, je penále 0,50 Kč za den. Splatnost pojistného je od 1. do 20. dne kalendářního měsíce následujícího po měsíci, za který se pojistné platí, penále tak nabíhá od 21. dne.

Pokuta může činit až 20 000 Kč za každé jednotlivé porušení povinností a až 100 000 Kč při opětovném porušení. Jedná se např. o porušení v případě, že zaměstnavatel ve stanovené lhůtě nepředloží předepsaný tiskopis „Přehled o výši pojistného“, nebo za jeho nesprávné nebo neúplné vyplnění nebo v případě, že nepoužívá předepsaný tiskopis, který vydává ČSSZ.

Penále a pokuty za nesplnění povinností jsou uveřejněny v zákonu.³

³ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

2.1 Nemocenské pojištění

Nemocenské pojištění je jedním ze samostatných pojistných systémů sociálního zabezpečení. Od 1. ledna 2009 je nemocenské pojištění upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Pojistné na nemocenské pojištění je upraveno zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Nemocenské pojištění je určeno pro osoby výdělečně činné, které při krátkodobé ztrátě příjmu z důvodů např.: těhotenství, mateřství, dočasné pracovní neschopnosti, ošetřování člena rodiny, péče o dítě, budou v těchto případech zabezpečeny peněžitými dávkami. Hlavními orgány nemocenského pojištění jsou Česká správa sociálního zabezpečení, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra, okresní správy sociálního zabezpečení, Ministerstvo obrany.

Pojistné se stanoví procentní sazbou z vyměřovacího základu zjištěného za rozhodné období. Za zaměstnance odvádí pojistné zaměstnavatel a tato sazba činí 2,3 % z vyměřovacího základu, nebo 3,3 % u zaměstnavatelů, kteří nezaměstnávají více, jak 25 zaměstnanců a kteří se tak sami rozhodnou. U OSVČ je sazba také 2,3 % z vyměřovacího základu. Pojistné na nemocenské pojištění za kalendářní měsíc je splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce.

Podmínky účasti na nemocenském pojištění, vznik, zánik pojištění a další aspekty pojistného vztahu upravuje zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, jak pro zaměstnance, tak pro osoby samostatně výdělečně činné v paragrafech 6 – 13.

2.1.1 Účastníci nemocenského pojištění

Povinně se tohoto pojištění musí účastnit **zaměstnanci**, kteří:

- vykonávají práci na území České republiky,
- pracují nebo měli pracovat v zaměstnání alespoň 15 kalendářních dnů,

- mají sjednanou částku započitatelného měsíčního příjmu alespoň ve výši minimální rozhodné částky pro účast na pojištění.

Pokud zaměstnanec má několik zaměstnání, posuzuje se účast na pojištění v každém z nich samostatně.

Zvláštní podmínky účasti zaměstnanců na nemocenském pojištění jsou stanoveny při zaměstnání malého rozsahu, kterým se rozumí zaměstnání, ve kterém není splněna podmínka sjednání započitatelného měsíčního příjmu alespoň ve výši rozhodné částky. Tato rozhodná částka pro účast na nemocenském pojištění činí alespoň 2 500 Kč pro rok 2013.

Od 1. 1. 2012 v případě uzavíraných dohod o provedení práce se zakládá účast na pojištění, pokud je zúčtovaný započitatelný příjem vyšší než 10 000 Kč v příslušném kalendářním měsíci.

Dalšími účastníky mohou být osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ). Tyto osoby se však účastní dobrovolně a to na základě přihlášky k nemocenskému pojištění a zaplacením pojistného na nemocenské pojištění. Při výkonu několika samostatných činností je OSVČ pojištěna pouze jednou.

Z nemocenského pojištění se poskytují 4 druhy peněžitých dávek:

- nemocenské,
- ošetřovné,
- peněžitá pomoc v mateřství,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství.

Tyto peněžitě dávky vyplácí okresní správa sociálního zabezpečení a jsou hrazeny ze státního rozpočtu. Vyplácejí se za kalendářní dny. Lze je také charakterizovat jako peněžitě, krátkodobé, opětovné.

Zaměstnanci mohou požádat o kteroukoli dávku, není-li zákonem stanoveno jinak (zaměstnanci s dohodou o provedení práce či činnosti nemají nárok na ošetřovné a

vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství). OSVČ a zahraniční zaměstnanci mají nárok pouze na peněžitou pomoc v mateřství a na nemocenskou.

2.1.2 Nemocenské

Pokud ošetřující lékař uznal zaměstnance dočasně práce neschopným, má zaměstnanec nárok na nemocenské od 22. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce této neschopnosti (maximálně však 380 kalendářních dnů). Do 22. dne bude zaměstnanci poskytována jeho zaměstnavatelem náhrada mzdy. Náhrada mzdy náleží zaměstnanci při dočasné pracovní neschopnosti od 4. pracovního dne, v případě karantény od 1. dne, pouze však za pracovní dny. **Náhrada mzdy** je ve výši **60 %** průměrného redukovaného hodinového výdělku. Průměrný hodinový výdělek se vypočítá jako podíl součtu odpracovaných hodin za předcházející čtvrtletí a součtu mezd za předcházející 3 měsíce před nástupem na nemocenskou.

Průměrný hodinový výdělek se **redukuje**:

- z částky do 151,03 Kč se počítá 90 %,
- z částky od 151,03 do 226,63 Kč se počítá 60 %,
- z částky od 226,63 do 453,08 Kč se počítá 30 %,
- z částky nad 453,08 Kč se už nic nezapočítává.

Výše **nemocenského** činí **60 %** denního redukovaného vyměřovacího základu od 22. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti.

Základ, z něhož se vypočítá nemocenská, se zjistí z hrubých příjmů dosažených za posledních 12 kalendářních měsíců v průměru na jeden kalendářní den. Tento denní vyměřovací základ se pak redukuje. Upraví se tak, že do částky první redukční hranice se počítá 90 %, z částky nad první redukční hranicí do druhé se počítá 60 % a z částky nad druhou redukční hranicí do třetí se počítá 30 %, k částce nad třetí redukční hranicí se nepřihlíží.

Nemocenská též náleží pracujícímu poživateli starobního nebo invalidního důchodu, který je invalidním ve 3. stupni. Vyplácí se od 22. kalendářního dne po dobu nejvýše 63 kalendářních dnů.

Nemocenská je taktéž vyplácena ve stanovených případech, jestliže ke vzniku dočasné pracovní neschopnosti došlo po skončení zaměstnání v tzv. ochranné lhůtě. Tato lhůta je 7 kalendářních dnů ode dne zániku nemocenského pojištění.

2.1.3 Ošetřovné

Ošetřovné náleží místo výdělků zaměstnanci, který nemůže pracovat, protože:

- ošetřuje nemocné dítě, které je mladší 10 let, nebo dítě, kterému byla nařízena karanténa,
- pečuje o zdravé dítě, které je mladší 10 let, ale škola nebo dětské výchovné zařízení bylo uzavřeno z nařízení příslušných orgánů,
- ošetřuje jiného nemocného člena rodiny, který o dítě jinak pečuje.

Na ošetřovné nemá nárok OSVČ nebo zaměstnanec v zaměstnání malého rozsahu.

Ošetřovné vyplácí od 1. dne příslušná okresní správa sociálního zabezpečení podle bydliště a to nejdéle po dobu 9 dnů. Podpůrní doba u ošetřovného může být i v délce maximálně 16 dnů, pokud se o dítě v trvalé péči do 16 let, které nedokončilo povinnou školní docházku, stará osamělý rodič. Osamělý rodič je ten, který je svobodný, rozvedený, ovdovělý.

Výše ošetřovného činí **60 %** denního zredukovaného vyměřovacího základu.

2.1.4 Peněžitá pomoc v mateřství

Peněžitá pomoc v mateřství nahrazuje matkám po dobu mateřské dovolené, ušlý příjem.

Podmínkou pro nárok na tuto dávku je to, že v den, kdy je dávka přiznávaná, musí trvat účast na nemocenském pojištění, popř. ochranná lhůta a v posledních dvou letech před tímto dnem musí trvat účast na nemocenském pojištění alespoň po dobu 270 dnů. U OSVČ je další podmínkou nároku účast na nemocenském pojištění jako OSVČ po dobu aspoň 180 kalendářních dnů v posledním roce před dnem počátku podpůrčí doby. Peněžitá pomoc v mateřství se poskytuje od vzniku sociální události.

Ochranná lhůta činí 7 kalendářních dnů ode dne, kdy zanikla účast na nemocenském pojištění.

Peněžitá pomoc v mateřství se poskytuje od počátku 8. do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu. Podpůrčí doba u jednoho dítěte činí 28 týdnů, v případě dvou či více dětí je tato doba 37 týdnů. Tuto dávku je možno pobírat nejdéle do 1 roku dítěte.

Výše peněžité pomoci v mateřství činí **70 %** redukovaného denního vyměřovacího základu.

2.1.5 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství

Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství se poskytne zaměstnankyni v případě převedení na jinou práci, a to z důvodu těhotenství nebo mateřství, kdy tato žena v rámci převedení, dosahuje nižšího výdělku. Tento příspěvek se vyplácí těhotným ženám za kalendářní dny, v nichž jsou převedeny na jinou práci, nejdéle do počátku 6. týdne před očekávaným porodem. V případě ženy po porodu se vyplácí za dny, kdy byla převedena na jinou práci, nejdéle do konce 9. měsíce po porodu a u žen, které kojí, po dobu kojení. Na tento příspěvek mají nárok ženy, které jsou účastny nemocenského pojištění. Ne však ženy pracující na základě dohody, ženy vykonávající zaměstnání malého rozsahu, dobrovolné pracovnice pečovatelské služby, OSVČ a zahraniční zaměstnanci.

Příspěvek se stanoví jako rozdíl redukovaného denního vyměřovacího základu zjištěného ke dni převedení na jinou práci a průměru příjmů připadajícího na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po tomto převedení. Vyplácí se od vzniku sociální události.

Dávky nemocenského pojištění se vypočítávají z **denního vyměřovacího základu**. Ten se zjistí tak, že započitatelný příjem, který je zúčtovaný zaměstnanci v rozhodném období (zpravidla to je 12 kalendářních měsíců před měsícem, ve kterém vznikla sociální událost) se vydělí počtem „započitatelných“ kalendářních dnů připadajících na rozhodné období (365 dnů). Stanovený průměrný denní příjem se upravuje pomocí tří redukčních hranic.

Redukční hranice platné od 1. ledna kalendářního roku pro rok 2013⁴ činí: 1. redukční hranice 863 Kč, 2. redukční hranice 1 295 Kč a 3. redukční hranice 2 589 Kč. U první redukční hranice se započte u nemocenského a ošetrovného 90 % denního vyměřovacího základu, u peněžité pomoci v mateřství a vyrovnávacího příspěvku 100 % denního vyměřovacího základu. Z části denního vyměřovacího základu mezi první redukční hranicí a druhou redukční hranicí se započte 60 %, z části mezi druhou a třetí redukční hranicí se započte 30 % a k části nad třetí redukční hranicí se nepřihlédne.

V tabulce 2.3 jsou uvedeny roční výdaje v ČR, které byly poskytnuty na dávky nemocenského pojištění.

Tabulka 2.3 Roční výdaje v Kč na dávky nemocenského pojištění v letech 2008 – 2011

Druh dávky	2008	2009	2010	2011
Nemocenské	24 769 072 712	18 214 720 171,5	14 943 715 781	13 353 980 695,14
Ošetrovné	811 271 838	729 070 474	431 451 820	640 048 421
Peněžitá pomoc v mateřství	6 296 831 397	7 084 389 932	7 409 591 092	7 505 676 578,22
Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství	4 433 469	5 169 757	3 773 635	5 668 528

Zdroj: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/nemocenska-statistika/>

⁴ vyhlášeno Ministerstvem práce a sociálních věcí ve Sbírce zákonů

2.2 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění má v České republice dlouholetou tradici a patří historicky mezi nejstarší součásti sociálního pojištění. Důchodové pojištění je státním systémem. Příjmy a výdaje důchodového pojištění jsou příjmy a výdaje státního rozpočtu. Dávky důchodového pojištění jsou svým napojením na státní rozpočet, státem garantovány.

Základním předpisem, který upravuje důchodové pojištění v České republice je zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1996. Hlavními orgány důchodového pojištění jsou Česká správa sociálního zabezpečení, okresní správy sociálního zabezpečení, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo práce a sociálních věcí.

V prosinci roku 2011 byl schválen nový zákon: Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření. Tento zákon zakládá kapitálově financovaný pilíř důchodového systému, tzv. druhý pilíř. Druhý pilíř bude neoddělitelně spojen s průběžně financovaným prvním pilířem. V § 1 zákona⁵ je psáno: *„Důchodové spoření je shromažďování a umísťování prostředků účastníka důchodového spoření (dále jen „účastník“) do důchodových fondů obhospodařovaných penzijní společnostmi a převod prostředků účastníka“.*

Důchodový systém je rozdělen do tří pilířů.

První pilíř důchodového systému má poskytnout především základní zabezpečení příjmů, mnohdy je tak i jediným příjmem starobního důchodce v České republice. Jedná se o průběžně financovaný systém, neboť příspěvky ekonomicky aktivních občanů jako je pojistné od zaměstnanců a podnikatelů jsou průběžně vypláceny jako penze důchodcům. Nejsou tak potřeby pro vytváření finančních rezerv na důchody pracujících občanů, protože ti budou dostávat důchod zase z příspěvků generace jejich dětí.

V rámci **základního** důchodového pojištění jsou zabezpečeny případy dlouhodobého ohrožení následkem sociální události, při které dochází ke ztrátě výdělků a schopnosti si takový zdroj opatřit.

---

⁵ Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření

Mohou jimi být: stáří, invalidita, ovdovění či osiření

Základní důchodové pojištění (tzv. první pilíř) je povinné pro všechny fyzické osoby, které jsou výdělečně činné na území České republiky. Zaměstnanci si platí pojistné ve výši 6,5 %, zaměstnavatelé 21,5 %, OSVČ 29, 2% vyměřovacího základu. Pojistné na důchodové pojištění je za kalendářní měsíc splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce.

Tab. 2.4 Počet důchodců a poplatníků pojistného v České republice v letech 2007 - 2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Počet důchodců celkem	2 688 078	2 727 240	2 759 803	2 797 939	2 823 583	2 871 453
Počet starobních důchodců	1 997 503	2 034 881	2 071 269	2 225 908*)	2 266 348	2 340 218
Počet poplatníků pojistného	4 958 581	5 006 895	4 909 120	4 829 554	4 923 898	4 933 997
Počet poplatníků na jednoho důchodce	1,84	1,84	1,78	1,73	1,74	1,72
Počet poplatníků na 1 starobního důchodce	2,48	2,46	2,37	2,17*)	2,17	2,11

Zdroj: <http://www.mpsv.cz/cs/12950>

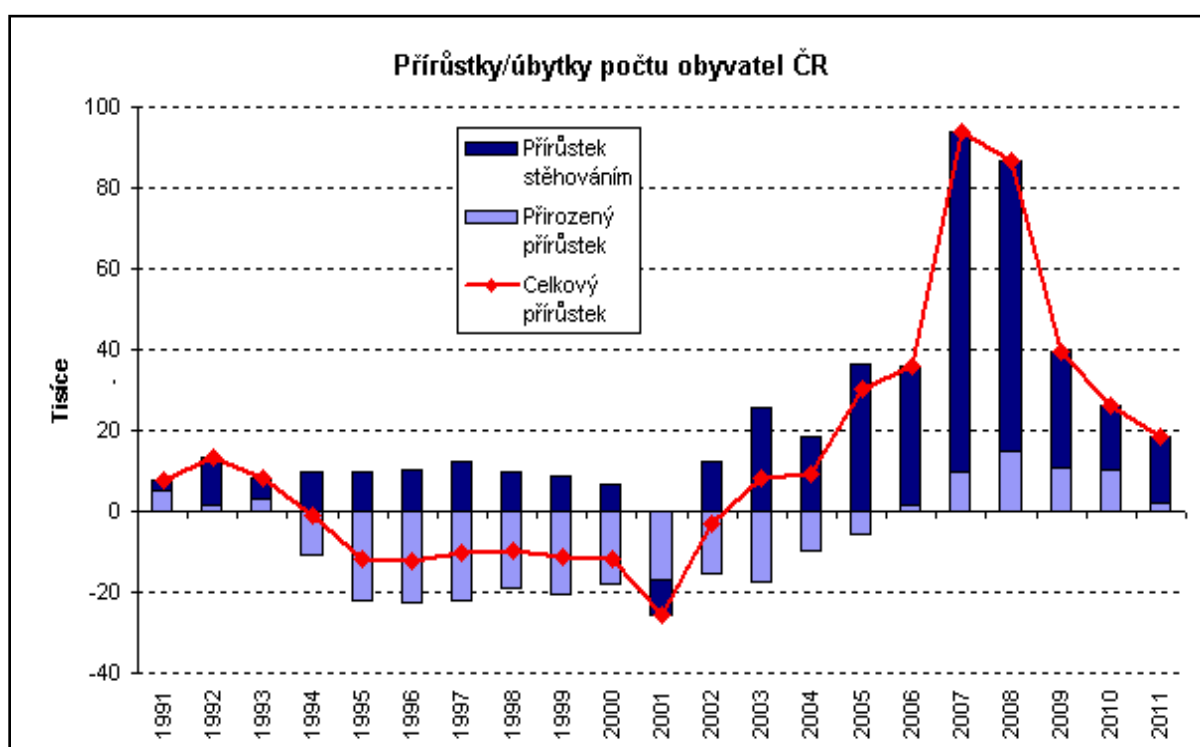
*) Od roku 2010 je z důvodu novely zákona o důchodovém pojištění navyšován počet starobních důchodců v souvislosti s přeměnou invalidních důchodů na starobní po dosažení věku 65 let, proto není možné porovnávat údaje s lety před touto změnou.

V tabulce 2.4 je vidět, že zatímco počet důchodců roste, poplatníků na jednoho důchodce klesá. Stát tak přichází s doporučením, spořit si na důchod sám, dle druhého, nebo třetího pilíře. Dle studie Českého statistického úřadu bude v roce 2065 podíl obyvatel v důchodovém věku více než třetinový vzhledem k celkovému počtu obyvatel. Taktéž podle studie bude klesat podíl osob v produktivním věku. Narozených dětí také ubývá.

Dle tabulky 2.4 a 2.5 je vidět, že nestačí se spoléhat na základní pilíř, protože dle vývoje nárůstů důchodců a poklesu ekonomicky aktivního obyvatelstva, stát nebude schopen uspokojivě zabezpečit tolik důchodců v budoucnosti.

V grafu 2.1 je znázorněn pokles narozených dětí. V průběhu roku 2011 se dle Českého statistického úřadu v ČR živě narodilo 108,7 tisíce dětí, což bylo o 8,5 tisíce méně než v roce předchozím.

Graf 2.1 Přírůstky a úbytky počtu obyvatel v ČR

Zdroj:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/obyvatelstvo_ceske_republiky_v_roce_2007_zakladni_u_daje

Druhý pilíř se zavedl v lednu 2013, po měsíci do něj vstoupilo necelých 5 000 lidí. Pojistné odváděné do druhého pilíře, pokud se k tomu účastník zaváže podpisem smlouvy, je povinné po zbytek jeho výdělečné činnosti až do přiznání starobního důchodu a už z něj nelze vystoupit. Ze základního důchodového pojištění bude část pojistného odváděna na jeho

individuální účet u penzijní společnosti. Tato část představuje 3 % z celkové sazby pojistného (28 %). Zaváže se také, že po uvedenou dobu bude platit zvýšenou sazbu pojistného a to dodatečně o 2 %. Zaměstnanec tak bude mít odvod pojistného stanoven na 8,5 %. Toto zvýšené pojistné bude nadále odvádět za zaměstnance zaměstnavatel správci pojistného, který zajistí poukázání 5 % částky jeho vyměřovacího základu příslušné penzijní společnosti. OSVČ to má podobně, jen to zaplatí jednou za rok finančním úřadu. Na základní důchodové pojištění bude platit 26,2 %, protože 3 % jdou do druhého pilíře a další 2 % bude platit navíc. Od 1. 1. 2013 do 30. 6. 2013 se do 2. pilíře může zapojit každý občan ČR od 18 let, od 1. 7. 2013 už jen lidé mladší 35 let.

Naspořené peníze si pak mohou lidé vybrat 3 způsoby. **Renta na dvacet let**, tzn., že fond peníze na účtu rozpočítá na 20 let a pak vyplácí měsíčně odpovídající část. V případě, že by účastník zemřel dříve, než stihne peníze vyčerpat, stává se zbývající část součástí dědického řízení a dědicové jej dostanou jednorázově. **Anuita s pozůstalostní penzí na 3 roky** znamená, že penze nekončí úmrtím. Po 3 roky vyplácí penzi pojišťovna osobě, kterou účastník uvedl ve smlouvě, a to ve stejné výši, jako byla starobní penze pro účastníka. **U doživotní penze** výplata této penze končí úmrtím a nedědí se.

Tento druhý pilíř má nevýhodu v nemožnosti vystoupení z něj. Vzhledem k odváděným 2 % navíc ze mzdy, jde tak o risk, pokud dojde ke snížení příjmů, což je v dnešní době pravděpodobné a to bude pro osoby, které se budou rozhodovat, nejspíše rozhodujícím faktorem. Navíc naspořené peníze se vyplatí, až při dosažení důchodového věku, který se neustále zvyšuje, a nelze si je ani vybrat jednorázově. Na druhou stranu se tímto způsobem lidé mohou lépe zabezpečit na stáří.

2.2.1 Účastníci důchodového pojištění

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění rozlišuje dvě kategorie osob, které se mohou účastnit důchodového pojištění, a to:

- účastníky, kteří jsou povinni tomuto pojištění,
- účastníky dobrovolné.

Povinná účast je blíže specifikovaná v § 5 zákona o důchodovém pojištění⁶. Dobrovolná účast je možná u osob, které jsou starší 18 ti let na základě jejich žádosti.

Z důchodového pojištění se poskytují tyto dávky:

- invalidní důchod,
- starobní důchod,
- sirotčí důchod,
- vdovecký důchod,
- vdovský důchod.

Dávky lze charakterizovat jako peněžité, dlouhodobé, opětovné.

2.2.2 Invalidní důchod

Invalidní důchod náleží občanům, kteří získali potřebnou dobu pojištění a jsou invalidní, nebo se tak stali po pracovním úrazu.

Od 1. ledna 2010 existují **tři stupně** invalidity:

- **invalidita prvního stupně** – týká se pojištěnců, kterým pracovní schopnost poklesla nejméně o 35 %, ne však více, než o 49 %,
- **invalidita druhého stupně** – týká se pojištěnců, kterým pracovní schopnost poklesla nejméně o 50 %, nejvíce však o 69 %,
- **invalidita třetího stupně** – týká se pojištěnců, kterým pracovní schopnost poklesla nejméně o 70 %.

Výše důchodu se skládá ze základní výměry a procentní výměry. **Základní výměra** pro rok 2013 činí **2 330 Kč** měsíčně. K této částce se přičte procentní výměra.

---

⁶ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Procentní výměra činí:

- **0,5 %** z výpočtového základu měsíčně, u invalidity prvního stupně,
- **0,75 %** z výpočtového základu měsíčně, u invalidity druhého stupně,
- **1,5 %** z výpočtového základu měsíčně, u invalidity třetího stupně.

Výpočtový základ se určí z osobního vyměřovacího základu. Osobní vyměřovací základ je průměr všech příjmů za rozhodné období, upravený podle redukčních hranic.

Do doby pojištění se započítává i tzv. dopočtená doba (doba od vzniku nároku na invalidní důchod do dosažení důchodového věku) a náhradní doba pojištění. Pro přiznání důchodu musí být splněny podmínky stanovené zákonem o důchodovém pojištění a vyhláškou č. 359/2009 Sb., viz příloha č. 1.

2.2.3 Starobní důchod

Starobní důchod představuje největší položku státního důchodového systému. Náleží občanům, kteří dosáhli určitého věku a potřebnou dobu pojištění. Důchodový věk se každým rokem zvyšuje, viz příloha č. 3.

Výše důchodu se skládá ze základní a procentní výměry. Pro osoby, kterým je přiznán důchod podle Zákonu č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, § 29, odst. 1, 2, 3, základní výměra důchodu činí 2 330 Kč měsíčně. Podmínky pro přiznání starobního důchodu jsou uvedeny v příloze č. 2. Výše procentní výměry činí za každý celý rok doby pojištění získané do vzniku nároku důchodu 1,5 % výpočtového základu měsíčně, pokud se nekryje s dobou účasti na důchodovém spoření. Pokud se kryje s dobou účasti na důchodovém spoření, je to 1,2 %. Do doby pojištění se započítává i náhradní doba pojištění. Procentní výměra se stanoví stejně jako u invalidního důchodu. Výše procentní výměry nesmí být nižší než 770 Kč měsíčně.

Pojištěnec, který nesplňuje podmínku potřebné doby pojištění, má též nárok na starobní důchod v případě, že dosáhl věku 65 let nebo důchodového věku, který je vyšší než 65 let a splnil podmínky pro přiznání invalidního důchodu.

V případě, že není dosaženo důchodového věku, ale potřebná doba pojištění je splněna, je možný nárok na **předčasný starobní důchod**. Nárok vzniká v závislosti na dosaženém věku. Pokud důchodový věk pojištěného je alespoň 63 let, vzniká nárok dosažením věku alespoň 60 let. V případě, že je důchodový věk pojištěnce nižší než 63 let, pak nárok na důchod vzniká nejdříve dnem, od kterého chybí do důchodového věku nejvýše 3 roky. Výše procentní výměry je stejná jako u řádného starobního důchodu, ale takto stanovená výše se snižuje za každých i započatých 90 dnů z doby ode dne přiznání důchodu do dosažení důchodového věku o 0,9 % výpočtového základu za prvních 360 dnů, 1,2 % výpočtového základu od 361. dne do 720. dne, 1,5 % výpočtového základu od 721. dne.

Někteří zaměstnanci mohou odejít i v podstatně nižším věku, např. horníci.

2.2.4 Sirotčí důchod

Sirotčí důchod náleží nezaopatřenému dítěti, kterému zemřel rodič, osvojitel, nebo osoba, která převzala dítě do péče.

Výše důchodu se skládá ze základní a procentní výměry. Základní výměra činí 2 330 Kč měsíčně. Procentní výměra je ve výši **40 %** procentní výměry starobního nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, na který měl nebo by měl nárok zemřelý v době smrti.

2.2.5 Vdovecký nebo vdovský důchod

Vdovecký důchod náleží manželce zemřelého manžela a vdovský důchod náleží manželovi zemřelé manželky.

Výše důchodu se skládá ze základní výměry, která činí 2 330 Kč a z procentní výměry ve výši **50 %** procentní výměry invalidního nebo starobního důchodu, na který měla zemřelá osoba v době smrti nárok.

Redukční hranice:

- do částky 11 389 Kč se započte 100 % vyměřovacího základu,
- z částky nad 11 389 Kč do 30 026 Kč se započte 27 %,
- z částky nad 30 026 Kč do 103 536 Kč se započte 6 %.

Tabulka 2.5 Roční výdaje ČR v tis. Kč na důchody v letech 2008 – 2011

Druh důchodu	2008	2009	2010	2011
Starobní	222 104 621	243 636 373	265 985 460	284 614 254
Invalidní	57 398 143	60 988 548	47 681 513	47 450 817
Vdovské	20 870 992	21 576 411	21 017 741	21 483 292
Vdovecké	2 096 409	2 249 226	2 263 426	2 385 077
Sírotčí	3 065 809	3 254 125	3 213 717	3 300 560

Zdroj: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/informacni-materialy/statisticke-rocenky.htm>

Třetí pilíř neboli penzijní připojištění patří mezi osvědčené nástroje, jak si spořit na důchod a nemuset se tak spoléhat jen na státní systém. Dává tak možnost občanům se s předstihem finančně zabezpečit na důchodový věk ve výši, jakou si sami zvolí. Účastníkem tohoto připojištění může být každá osoba starší 18 let s trvalým pobytem na území ČR.

Penzijní připojištění je státem podporovaná forma spoření. Tento finanční produkt je podporován nejen státními příspěvky, ale rovněž daňovými úlevami. Stát poskytuje příspěvky v závislosti na výši měsíční splátky. Přispívat může i zaměstnavatel.

Výhodně se daly smlouvy uzavřít do 30. 11. 2012, od té doby už platí nové pravidla. Již nebude garantován výnos, nebude možný výběr po 15 letech (tzv. výsluhová penze) a starobní penze nebude vyplácena v 60 letech, ale až při odchodu do penze. Vzhledem ke končícím výhodám se loni do tohoto pilíře přihlásilo nově kolem 550 000 lidí.

2.3 Státní politika zaměstnanosti

Státní politiku zaměstnanosti v ČR upravuje zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

Krebs ve své knize Sociální politika [1] (s. 280) říká: „*Politiku zaměstnanosti lze vymezit jako soubor opatření, kterými jsou spoluutvářeny podmínky pro dynamickou rovnováhu na trhu práce a pro efektivní využití pracovních sil*“. Tato politika je tak většinou výsledkem úsilí státu, firem, zaměstnavatelů, zaměstnanců a odborů. Státní správu v oblasti státní politiky zaměstnanosti vykonávají v ČR úřady práce a ministerstvo práce a sociálních věcí.

Politika zaměstnanosti se orientuje na:

- rozvoj infrastruktury trhu práce a to prostřednictvím sítě specializovaných institucí, které zabezpečují zprostředkovatelské, informační a poradenské služby. Vytvářejí tak lepší informovanost o volných pracovních místech, o uchazečích o práci,
- vytváření nových pracovních míst,
- zabezpečení životních podmínek těch, kteří se stali dočasně nezaměstnanými a to formou dávek a podpor v nezaměstnanosti.

Politika zaměstnanosti se dělí na aktivní politiku a pasivní politiku. **Aktivní politika zahrnuje** zejména opatření, jako jsou:

- investiční pobídky,
- veřejně prospěšné práce,
- rekvalifikace,
- společensky účelná pracovní místa,
- příspěvek na zapracování,
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

Aktivity spojené se zabezpečením nezaměstnaných jsou označovány jako pasivní politika zaměstnanosti.

Investiční pobídky upravuje zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů v platném znění. Investiční pobídky tvoří jeden z významných nástrojů hospodářské politiky státu a představují hmotnou podporu na tvorbu nových pracovních míst, na rekvalifikaci zaměstnanců. Investiční pobídku lze poskytnout dvojím způsobem, a to přímou finanční podporou, nebo nepřímou úlevou, které jsou v zásadě daňové, celní.

Veřejně prospěšné práce jsou pracovní příležitosti, které jsou časově omezené a jsou vytvořené především pro dlouhodobě nezaměstnané uchazeče o zaměstnání evidované na úřadu práce. Tato místa vytváří zaměstnavatel na základě písemné dohody s úřadem práce ke krátkodobému pracovnímu umístění uchazeče o zaměstnání. Jedná se většinou o údržbu, úklid komunikací a veřejných prostranství. Stát na ně poskytuje zaměstnavatelům příspěvky, maximálně po dobu 12 měsíců po sobě jdoucích. Zaměstnavatelé se tak zavazují, že místa na prospěšné práce budou obsazovat výhradně uchazeči, které jim doporučí úřady práce.

Rekvalifikace je získání nové odbornosti nebo rozšíření stávající odbornosti uchazeče o zaměstnání. Zabezpečují je úřady práce pro uchazeče o zaměstnání nebo zájemce o zaměstnání v případech, kdy poptávka na trhu práce neodpovídá nabídce pracovních sil a tato rekvalifikace tak dává možnost uplatnění se ve vhodném zaměstnání. Náklady na rekvalifikaci většinou hradí úřad práce. Rekvalifikaci může provádět akreditované zařízení a zdravotnické nebo vzdělávací zařízení, které má akreditované vzdělávací programy. Může být prováděna i u zaměstnavatele v zájmu dalšího pracovního uplatnění zaměstnanců.

Společensky účelnými pracovními místy se rozumí obsazení míst uchazeči o zaměstnání, kterým nelze zajistit jiné pracovní umístění. Tato místa zřizuje zaměstnavatel na základě písemné dohody s úřadem práce na sjednanou dobu a jsou obsazovány uchazeči evidovanými na úřadu práce. Vzhledem ke svému charakteru patří tento nástroj k

nejúčinnějším nástrojem aktivní politiky zaměstnanosti a vede k přímému a zpravidla dlouhodobému uplatnění na trhu práce.

Příspěvek na zapracování může poskytnout úřad práce zaměstnavateli, který přijímá do pracovního poměru uchazeče, kterému je při zprostředkování zaměstnání věnována zvýšená péče. Dle zákona o zaměstnanosti jsou to lidé, kteří ji pro svůj zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů potřebují. Doba, po kterou je příspěvek poskytován, je maximálně 3 měsíce. Tento příspěvek může činit měsíčně nejvýše polovinu minimální mzdy.

Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program je určen zaměstnavateli, který přechází na nový výrobní program a nemůže tak pro své zaměstnance zabezpečit práci. Přechodem se rozumí změna výroby nebo poskytnutí služeb, nebo změna předmětu podnikání. Příspěvek náleží zaměstnancům po dobu maximálně 6 měsíců. Měsíční příspěvek na zaměstnance může činit maximálně polovinu minimální mzdy. Výše základní minimální mzdy je pro týdenní pracovní dobu 40 hodin, stanovena na 8 000 Kč za měsíc, 48,10 Kč na hodinu.⁷

2.3.1 Podpora v nezaměstnanosti

Podpora v nezaměstnanosti se vyplácí lidem, kteří ztratili zaměstnání. Musí být ovšem splněny určité podmínky:

1.1 ⁷ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

- zaměstnání nebo jiná výdělečná činnost musela být vykonávána alespoň 12 měsíců v rozhodném období,
- o nárok na poskytnutí podpory v nezaměstnanosti musí být požádán příslušný úřad práce, který rozhodne o přiznání či nepřiznání podpory,
- ke dni, kdy má být podpora v nezaměstnanosti přiznána, nesmí být účastník poživitelem starobního nebo plného invalidního důchodu.

Výše podpory

Jestliže člověk odpracoval v posledních třech letech alespoň 12 měsíců, podpora v nezaměstnanosti bude vypočtena z průměrné výše výdělku.

Sazba podpory je po dobu prvních 2 měsíců 65 %, další 2 měsíce 50 % a po zbývajících dobu je to 45 % průměrného měsíčního čistého výdělku, kterého uchazeč o zaměstnání dosáhl v posledním zaměstnání.

Při ukončení zaměstnání dohodou, nebo výpovědi bez vážných důvodů má nezaměstnaný nárok na 45 % po celou dobu trvání podpory.

Doba pobírání podpory v nezaměstnanosti

Délka, po kterou je podpora vyplácena se liší podle věku žadatele. V případě, že má nezaměstnaný do 50 ti let, podpora od státu trvá 5 měsíců. Jestliže má více jak 50 let, ale méně než 55 let, podpora bude vyplácena 8 měsíců. Nad 55 let věku trvá podpora 11 měsíců.

Maximální výše podpory činí 0,58 násobek průměrné mzdy za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém byla podaná žádost o podporu. V případě podpory při rekvalifikaci činí maximální výše podpory 0,65 násobek průměrné mzdy za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém uchazeč nastoupil na rekvalifikaci.

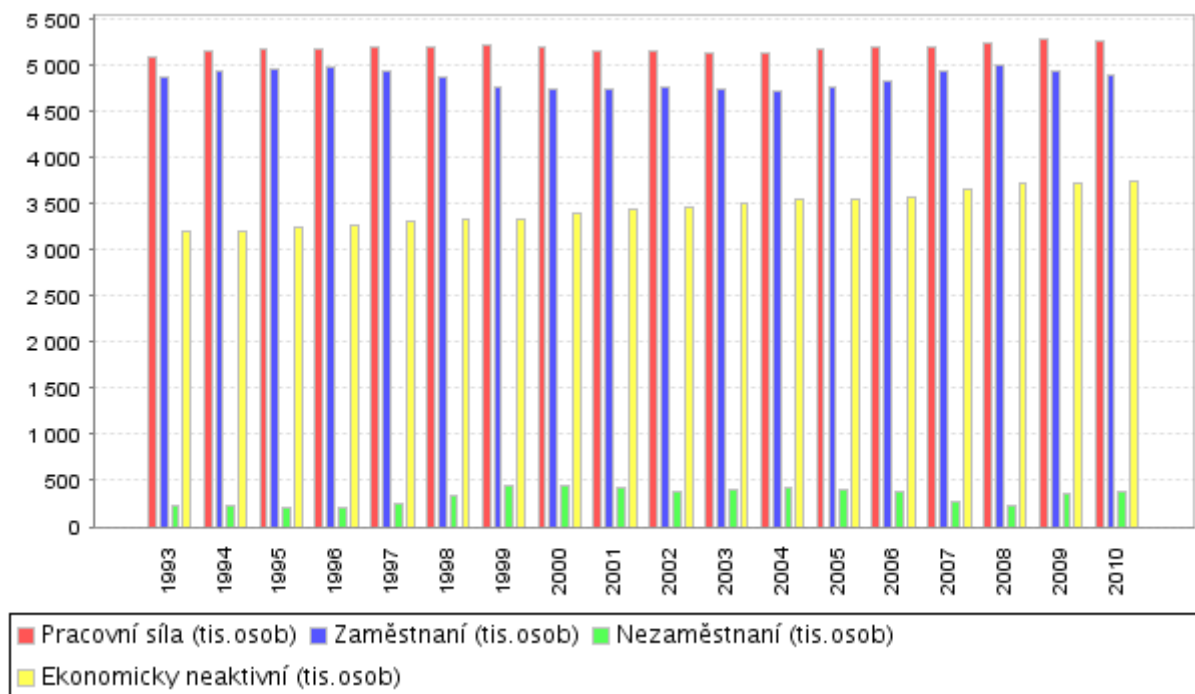
Tabulka 2.6 Roční výdaje na politiku zaměstnanosti v tis. Kč v letech 2008 - 2011

Druh dávky	2008	2009	2010	2011
Veřejně prospěšné práce	949 087	1 371 223	1 623 832	1 025 477
Společensky účelná pracovní místa	596 654	985 295	1 454 155	795 053
Rekvalifikace	271 130	388 131	582 261	316 933

Zdroj: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydaje>

Z tabulky 2.6 vyplývá, že i přes zvyšující se nezaměstnanost (viz graf 2.2), výdaje na politiku zaměstnanosti klesají.

Graf 2.2 Zaměstnanost a nezaměstnanost v ČR od roku 1993 do roku 2010

Zdroj: http://vdb.czso.cz/vdbvo/grafdetail.jsp?cislotab=PRA1010CU&kapitola_id=3&null

Na konci roku 2011 bylo v České republice 508 451 uchazečů o zaměstnání, volných míst 35 784.⁸

Dle údajů úřadu práce ČR⁹, k 31. lednu 2013 bylo v ČR 585 809 uchazečů o zaměstnání a k tomuto datu bylo evidováno 33 794 volných pracovních míst. Na jedno pracovní místo tak připadá 17,3 uchazečů.

---

⁸ Zveřejněno na stránkách: <http://portal.mpsv.cz>.

⁹ Zveřejněno: portal.mpsv.cz

3 Charakteristika sociálního pojištění ve Slovenské republice

Sociální pojištění na Slovensku je nejrozsáhlejší částí systému sociálního zabezpečení. Jedná se o povinné veřejnoprávní pojištění, které je založené na placení odvodů a pobírání dávek. Tak jako v České republice, je jeho úlohou ochránit obyvatelstvo před riziky v životě, nebo nastalými situacemi.

Sociální pojištění upravuje zákon o sociálnom poistení¹⁰ ve znění pozdějších předpisů. Definiuje, kdo je plátcem pojistného, určuje sazby pojistného, vyměřovací základ, odvody, pohledávky, pokuty, penále. Dále dává právo orgánům, kterými jsou Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny SR a Ministerstvo financí SR, aby dohlíželi nad vykonáváním nemocenského pojištění, důchodového pojištění, úrazového pojištění, garančního pojištění a pojištění v nezaměstnanosti. Tento zákon se nevztahuje na příslušníky policie, profesionální vojáky a vojáky v přípravné službě.

Ve věcech sociálního pojištění je hlavním orgánem Sociální pojišťovna, která toto pojištění spravuje. Základním zdrojem příjmů Sociální pojišťovny je pojistné na nemocenské pojištění, garanční, starobní, invalidní, pojištění v nezaměstnanosti a do rezervního fondu solidarity placené pojištěnci, zaměstnavateli a státem. Rozpočet a roční závěrku pojišťovny schvaluje Národní rada. Pojistné se platí na účet Sociální pojišťovny za kalendářní měsíc zpětně. Pojistné je splatné do osmého dne kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za který se pojistné platí. V případě pojistného, které odvádí zaměstnavatel je splatnost v den určený na výplatu příjmů, které jsou vyměřovacím základem zaměstnance.

Sociální pojištění se dělí na **5 podsystémů**:

- nemocenské pojištění,
- důchodové pojištění,
- úrazové pojištění,
- garanční pojištění,
- pojištění v nezaměstnanosti.

---

¹⁰ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

Pojistné na jednotlivé druhy pojištění a pojistné do rezervního fondu solidarity jsou určeny procentuální sazbou z vyměřovacího základu dosaženého v rozhodujícím období.

Sociální pojištění platí: zaměstnanci, zaměstnavatelé, osoby samostatně výdělečně činné, dobrovolně nezaměstnané osoby, které platí pojistné dobrovolně, stát.

Za zaměstnance odvádí a vypočítává zálohy zaměstnavatel. Osoby samostatně výdělečně činné a dobrovolně nezaměstnané si vypočítávají a odvádí zálohy na pojistné samy. Stát je plátcem pojistného za osoby vyjmenované v § 11, odst. 8 Zákona o zdravotním pojištění (např. za nezaopatřené dítě, za osobu, která je vedena v evidenci uchazečů o práci, apod.)

Vyměřovacím základem zaměstnance se rozumí jeho příjem dosažený v rozhodném období. U zaměstnavatele je to vyměřovací základ každého zaměstnance za rozhodné období. U osoby samostatně výdělečně činné je ve výši podílu základu daně z příjmů dosaženého v rozhodném období, který není snížený o pojistné na zdravotní pojištění. Vyměřovací základ pro osobu tzv. dobrovolně nezaměstnanou je její příjem podléhající dani z příjmů, dosažený v rozhodném období. Pokud osoba takový příjem nemá, je vyměřovacím základem jí určená suma.

Do vyměřovacího základu se nezapočítává: odstupné, odchodné, náhrada za pohotovost, příspěvek ze sociálního fondu, starobní důchod, invalidní důchod, odměna vyplacená při pracovním výročí, příjem zaměstnance v souvislosti s používáním motorového vozidla na služební a soukromé účely, plnění poskytnuté zaměstnavatelem po skončení pracovního poměru, služebního poměru.

Minimální vyměřovací základ je zákonem určenou, povinnou, minimální částkou, ze které musí být odvedeno pojistné. Hodnota minimálního vyměřovacího základu na placení pojistného na sociální pojištění pro povinně pojištěnou samostatně výdělečnou osobu a pro dobrovolně pojištěnou osobu se určí jako 50 % jedné dvanáctiny všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který dva roky předchází kalendářnímu roku, za který se platí pojistné. Minimální vyměřovací základ pro rok 2013 je 393, 00 Eur.

Maximální vyměřovací základ je zákonem stanovená částka, ze které poplatník pojistného může odvést pojistné za všechny kalendářní měsíce daného roku. Hodnota maximálního vyměřovacího základu na placení pojistného na sociální pojištění se určí jako 5 ti násobek jedné dvanáctiny všeobecného vyměřovacího základu, který platil v kalendářním roce, který dva roky předchází kalendářnímu roku, ve kterém se platí pojistné. Maximální vyměřovací základ pro rok 2013 je 3 930, 00 Eur.

Všeobecným vyměřovacím základem se rozumí dle zákona¹¹ 12 ti násobek průměrné měsíční mzdy v hospodářství Slovenské republiky zjištěné Statistickým úřadem za příslušný kalendářní rok. Průměrná mzda pro rok 2013 je stanovena ve výši 786 Eur.

Za **porušení povinností** ustanovených zákonem č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení ve vztahu k výběru pojistného může Sociální pojišťovna podle zákona uložit pokutu až do výše 16 596,96 Eur. Přitom se zohlední závažnost porušení ustanovené zákonem a příslušná pobočka Sociální pojišťovny určí sumu pokuty podle sazebníku pokut.

3.1 Nemocenské pojištění

Nemocenské pojištění se uzavírá pro případy, jako jsou nemoc, úraz, mateřství, těhotenství, ošetřování člena rodiny, apod.

Nemocenské pojištění je pojištění na zabezpečení příjmů v důsledku dočasné pracovní neschopnosti, těhotenství a mateřství. Dále pro případ ztráty, nebo snížení příjmů z výdělečné činnosti v důsledku těchto událostí. Upravuje ho zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Z nemocenského pojištění se pak vyplácejí nemocenské dávky.

---

¹¹ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

Pojistné se stanoví procentní sazbou z vyměřovacího základu zjištěného za rozhodné období. Zaměstnavatel platí pojistné ve výši 1,4 %, zaměstnanec taktéž ve výši 1,4 % z vyměřovacího základu. Povinně nemocensky pojištěná osoba samostatně výdělečně činná a osoba dobrovolně pojištěná platí 4,4 % z vyměřovacího základu.

3.1.1 Účastníci nemocenského pojištění

Povinně se tohoto pojištění dle zákona [6] musí účastnit:

- **zaměstnanci** s pravidelným měsíčním příjmem, kromě osob, které vykonávají činnost na základě dohody o brigádnické práci studentů a osob vykonávající činnost na základě dohody o pracovní činnosti nebo práce, pokud pobírají důchod, nebo dosáhnou důchodového věku,
- **osoby samostatně výdělečně činné**, které mají příjem z podnikání, nebo z jiné samostatné činnosti, nebo výnos z podnikání z předcházejícího roku vyšší jak 12 ti násobek vyměřovacího základu uvedeného v zákonu, popřípadě vyšší jak 12 ti násobek 50 % průměrné měsíční mzdy za kalendářní rok, který dva roky předchází roku, ve kterém se platí pojistné.

Povinné nemocenské pojištění u osob samostatně výdělečně činných vzniká od 1. července kalendářního roku následujícího po roce, ve kterém jim vznikla povinnost se tohoto pojištění účastnit.

Dalšími účastníky mohou být osoby, které jsou dobrovolně nemocensky pojištěné. Mohou to být fyzické osoby starší 16 let, které mají na území Slovenska trvalý pobyt, nebo povolení na přechodný či trvalý pobyt, pokud nemají přiznaný důchod z důvodu poklesu schopnosti vykonávat výdělečnou činnost o více jak 70 %, nepobírají invalidní důchod po dovršení důchodového věku a jsou současně dobrovolně důchodově pojištění.

Z nemocenského pojištění se poskytují 4 druhy peněžitých dávek, které vyplácí Sociální pojišťovna:

- nemocenské,
- ošetrovné,
- mateřské,
- vyrovnávací dávka.

3.1.2 Nemocenské

Nárok na nemocenské dle zákona [6] má zaměstnanec, který byl kvůli nemoci nebo úrazu uznaný za práce neschopného, nebo mu byla nařízena karanténa. Nárok mu vzniká od 11. dne dočasné pracovní neschopnosti. Od 1. do 10. dne mu přísluší náhrada příjmu, který mu poskytne zaměstnavatel jako peněžní plnění. Náhrada mzdy i nemocenská se vyplácí za kalendářní dny. Nemocenské se poskytuje nejdéle do uplynutí 52. týdne.

Zákon o náhradě příjmu při dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca¹² §8 odst. 1: „Výška náhrady příjmu je v období a) od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti do tretieho dňa dočasnej pracovnej neschopnosti 25 % denného vymeriavacieho základu zamestnanca, b) od štvrtého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti do desiateho dňa dočasnej pracovnej neschopnosti 55 % denného vymeriavacieho základu. V kolektivní smlouvě je možno dohodnout náhradu mzdy ve vyšší sazbě, maximálně však 80 % denního vyměřovacího základu. Zaměstnanci, který si způsobil pracovní neschopnost sám v důsledku požití alkoholu nebo jiné návykové látky, náleží náhrada mzdy (nemocenská) v poloviční výši“.

Nemocenské se určí z denního vyměřovacího základu nebo z pravděpodobného denního výměru. Procentuální výše nemocenského je **55%**. Maximální denní vyměřovací základ pro rok 2013 je 38,7617 Eur.

---

¹² Zákon č. 462/2003 Z. z. o náhradě příjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Nárok na nemocenské má také povinně nemocensky pojištěná osoba samostatně výdělečně činná a dobrovolně pojištěná osoba. Dobrovolně pojištěná osoba má však nárok na toto pojistné v případě, že byla v posledních dvou letech pojištěna nejméně 270 dnů.

Ve všech případech musí vzniknout nárok na nemocenskou v době, kdy je osoba účastna tohoto pojištění nebo v tzv. ochranné lhůtě. Ochranná lhůta trvá 7 dnů po skončení nemocenského pojištění, pokud nemocenské pojištění trvalo méně jak 7 dnů, tolik dnů, kolik trvalo nemocenské pojištění a v případě ženy, které nemocenské pojištění zaniklo v období těhotenství, 8 měsíců.

3.1.3 Ošetřovné

Nárok na ošetřovné dle zákona [6] má pojištěnec, který ošetřuje nemocné dítě, manžela či manželku, rodiče nebo rodiče manžela či manželky. Dále pokud se stará o dítě mladší 10 let a tomuto dítě byla nařízena karanténa, škola nebo jiné zařízení bylo uzavřeno rozhodnutím příslušných orgánů, nebo pokud osoba, která se o dítě stará onemocněla a proto se o dítě nemůže starat.

Ošetřovné se poskytuje za dny a je ve výši **55 %** denního vyměřovacího základu. Nárok na ošetřovné vzniká od prvního dne potřeby a zaniká dnem skončení potřeby ošetřování, které nesmí být delší než 10 kalendářních dnů.

Na ošetřovné není nárok po dobu, po kterou je vyplácena náhrada příjmů při dočasné pracovní neschopnosti, po kterou vzniká nárok na výplatu nemocenského nebo výplaty mateřské.

V případě dobrovolně pojištěné osoby je nárok na ošetřovné v případě pojištění po dobu alespoň 270 dnů v posledních dvou letech.

3.1.4 Mateřské

Mateřské se poskytuje z důvodu těhotenství nebo starání se o narozené dítě. Nárok má ten, který je momentálně pojištěný a jeho pojištění trvá nejméně 270 dnů za poslední dva roky. Podmínky nároku určuje zákoník práce.

Mateřské se určuje z denního vyměřovacího nebo pravděpodobného denního základu a činí **65%** z tohoto základu.

Nárok vzniká od začátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu určený lékařem, nejdříve od 8. týdne před tímto dnem, a pokud porod nastane dříve, ode dne porodu. Nárok na mateřské zaniká zpravidla uplynutím 34 týdnů od vzniku nároku v případě narození jednoho dítěte, pokud se narodí dvě nebo více dětí je podpůrná doba 43 týdnů.

3.1.5 Vyrovnávací dávka

Vyrovnávací dávka se poskytuje, pokud je zaměstnankyně po dobu těhotenství přeřazená na jinou práci, protože práce, kterou předtím vykonávala je z určitých důvodů zakázaná nebo nevhodná pro těhotné ženy, nebo z lékařského posudku ohrožuje její těhotenství a při této práci dosahuje nižšího příjmu, než dosahovala před převedením. Poskytuje se i v době mateřství do konce devátého měsíce po porodu při přeřazení na jinou práci z důvodu, že práce, kterou předtím vykonávala, je zakázaná matkám do konce devátého měsíce po porodu a dosahuje nižšího příjmu. Tento nárok vzniká dnem přeřazení na jinou práci a končí dnem skončení přeřazení nebo nástupu na mateřskou či uplynutím doby devíti měsíců, smrti.

Dávka se vyplácí za kalendářní měsíc a to i v případě, že byla zaměstnankyně přeřazena na jinou práci v průběhu kalendářního měsíce. Určí se z měsíčního vyměřovacího základu. Vyrovnávací dávka činí **55%** z rozdílu mezi měsíčním vyměřovacím základem a vyměřovacím základem, ze kterého zaměstnankyně platí pojistné na nemocenské pojištění v jednotlivých kalendářních měsících po přeřazení na jinou práci. V případě, že nevykonávala po dobu celého měsíce práci, na kterou byla přidělena, vyrovnávací dávka se určí z rozdílu poměrných částí měsíčního vyměřovacího základu.

Denní vyměřovací základ je podíl součtu vyměřovacích základů (hrubých mezd), ze kterých pojištěnec zaplatil pojistné v rozhodujícím období a počtu dnů rozhodujícího období (365 dnů). Denní vyměřovací základ nesmí být vyšší jako denní vyměřovací základ, určený ze 1,5 násobku jedné dvanáctiny všeobecného základu platného v kalendářním roku, který dva roky předchází roku, ve kterém vznikl důvod na poskytnutí dávky nemocenského pojištění (38, 7617 Eur).

Pravděpodobný vyměřovací základ je jedna třicetina z vyměřovacího základu, ze kterého by se platilo pojistné za kalendářní měsíc, ve kterém vznikl důvod na poskytnutí dávky. Pokud je vyšší než odpovídající suma jedné třicetiny z minimálního vyměřovacího základu, pak pravděpodobný vyměřovací základ se rovná této sumě (13, 1000 Eur).

Tento vyměřovací základ se použije v případech (ošetřovné, mateřské, nemocenské), kdy:

- zaměstnanec, osoba samostatně výdělečně činná, která je povinně nemocensky pojištěná a dobrovolně pojištěná osoba neměli v rozhodujícím období vyměřovací základ,
- dobrovolně pojištěná osoba byla nepřetržitě dobrovolně nemocensky pojištěná méně než 26 týdnů,
- povinně nemocensky pojištěné osobě samostatně výdělečně činné vznikl nárok na poskytnutí nemocenské dávky v den vzniku nemocenského pojištění,
- zaměstnanec, který v aktuálním nemocenském pojištění před vznikem nároku na poskytnutí nemocenské dávky nedosáhl 90 dnů placení pojistného.

Tabulka 3.1 Roční výdaje SK v Eur na dávky nemocenského pojištění v letech 2009 - 2011

Druh dávky	2009	2010	2011
Nemocenské	240 494 969	252 929 806	263 778 006
Ošetřovné	8 203 025	8 843 602	10 481 161
Vyrovnávací dávka	48 694	46 803	58 064
Mateřské	67 933 017	76 649 938	107 124 363

Zdroj: <http://www.socpoist.sk/kumulativne-vydavky-na-nemocenske-davky/1623s>

3.2 Důchodové pojištění

Důchodové pojištění upravuje zákon¹³ o sociálním poistení ve znění pozdějších předpisů. Důchodové pojištění se dělí na starobní a invalidní pojištění. Zaměstnavatel platí na starobní pojištění za zaměstnance, který není spořitel důchodového spoření 14 % z vyměřovacího základu a za zaměstnance, který je spořitelem důchodového spoření 10 % z vyměřovacího základu. Na invalidní pojištění 3 % z VZ. Zaměstnanec platí na starobní pojištění 4 % z VZ a na invalidní 3 % z vyměřovacího základu. OSVČ, která není spořitelem starobního důchodového spoření 18 % z VZ, OSVČ, která je spořitelem důchodového spoření 14 % z VZ. Na invalidní 6 % z VZ. Dobrovolně pojištěná osoba platí 18 % z VZ, pokud není spořitelem starobního spoření a 14% v případě, že je spořitelem. Na invalidní 6 % z VZ. Současný důchodový systém je založen na třech pilířích.

První pilíř (důchodové pojištění) je povinný pro všechny fyzické osoby, kterým vzniká povinnost být důchodově pojištěnými. Dle zákona však existuje i možnost přihlásit se k dobrovolnému důchodovému pojištění, kterou má osoba po dovršení věku 16 let. Finanční prostředky vybírá Sociální pojišťovna, které pak používá na výplatu důchodů pro současné důchodce. Tento pilíř prošel více změnami, nejdůležitější však je ta, že od 1. ledna 2004 Sociální pojišťovna vypočítává občanovi starobní důchod z tohoto pilíře podle spravedlivější metody, čili bere v úvahu počet odpracovaných let a příjem dosažený v rozhodujícím období. Osoby v prvním pilíři odvádějí **18 %** z vyměřovacího základu.

Ze starobního pojištění se dle zákona o sociálním poistení poskytují důchodové dávky: starobní důchod, předčasný starobní důchod, vdovský a vdovecký důchod, sirotčí důchod.

Z invalidního pojištění se poskytují tyto dávky: invalidní důchod, vdovský a vdovecký důchod a sirotčí důchod.

---

¹³ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálním poistení v znení neskorších predpisov

Druhý pilíř se označuje jako starobní důchodové spoření a osoby, které jsou v tomto pilíři, jsou spořiteli dle zákona¹⁴ o starobnom dôchodkovom sporení.

Vykonávají ho důchodové správcovské společnosti. Je dobrovolný. Spořitel, který chce vstoupit do druhého pilíře, musí být i v pilíři prvním. Jeho odvedené pojistné ve výši 18 % z vyměřovacího základu do Sociální pojišťovny v případě účasti v druhém pilíři se rozdělí v poměru 14 % a 4 %. 14 % zůstává v Sociální pojišťovně a 4 % postoupí důchodové správcovské společnosti, která je zaeviduje na osobním důchodovém účtu daného spořitele. Účelem druhého pilíře je spolu s prvním pilířem zabezpečit větší příjem spořiteli v důchodu a pozůstalým v případě jeho úmrtí. Spořitel tak v důchodu bude mít 2 zdroje příjmů. Osoby, které chtějí vstoupit do druhého pilíře, se musí rozhodnout do 35 let věku, v případě, že do tohoto pilíře vstoupí, už z něj vystoupit nemohou.

Od 1. ledna 2013 mají spořitelé možnost platit i tzv. dobrovolné příspěvky na toto spoření. Jejich výše není omezená, ale daňové zvýhodnění bude jen do výše 2 % ze základu daně. Suma těchto příspěvků, které jsou daňově zvýhodněné, nesmí přesáhnout 2 % z 60 násobku průměrné měsíční mzdy v kalendářním roku, který dva roky předchází kalendářnímu roku, za který se zjišťuje základ daně.

Třetí pilíř se nazývá doplňkové důchodové spoření. Upravuje ho zákon č. 650/2004 Z. z. o doplňkovom dôchodkovom sporení. Jedná se o dobrovolný pilíř, kde příspěvky spořitelů spravují soukromé společnosti. Může vstoupit každý starší 18 let. Účelem doplňkového důchodového spoření je umožnit účastníkovi získat doplňkový důchodový příjem ve stáří a doplňkový důchodový příjem v případě, že dojde ke skončení výkonu tzv. rizikových prací. Je to individuální zabezpečení se před finanční nejistotou. Jednou z největších výhod třetího pilíře je možný příspěvek zaměstnavatele, který si může zahrnout do daňových výdajů až do výše 6 % zaměstnanecké mzdy. Minimální výška měsíčního příspěvku účastníka je stanovena na 5 Eur. Může se z něj vystoupit.

---

¹⁴ Zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

3.2.1 Účastníci důchodového pojištění

Povinně důchodově pojištění jsou dle zákona [6]:

- **zaměstnanec** s pravidelným nebo nepravidelným příjmem,
- **osoba samostatně výdělečně činná**, která je povinně nemocensky pojištěná,
- **fyzická osoba** s trvalým pobytem na Slovensku, která se stará o dítě s dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem po dovršení 6 let jeho věku s trvalým pobytem na Slovensku nejdéle do 18 let jeho věku, pokud není povinně důchodově pojištěná z jiných důvodů a nepobírá invalidní nebo předčasný starobní důchod,
- **fyzická osoba** s trvalým pobytem na Slovensku starající se o dítě do 6 let jeho věku, pokud není z jiných důvodů povinně pojištěna a nebyl jí přiznán invalidní nebo předčasný starobní důchod, nedosáhla věku potřebného pro starobní důchod,
- na účely starobního pojištění, **fyzická osoba**, které se vyplácí úrazová renta do dovršení důchodového věku nebo do přiznání předčasného starobního důchodu.

Dobrovolně důchodově pojištěná osoba může být fyzická osoba po dovršení 16 let, která má na území Slovenska trvalý pobyt, nebo povolení na přechodný či trvalý pobyt a nemá přiznaný předčasný starobní důchod.

3.2.2 Invalidní důchod

Účelem invalidního důchodu je zabezpečit pojištěnci příjem v případě, že mu poklesne schopnost vykonávat výdělečnou činnost v důsledku dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu. Nárok na tento důchod má pojištěnec, který je invalidní a získal potřebný počet let období důchodového pojištění. Podmínky jsou uvedeny v zákonu¹⁵. Pro určení částky invalidního důchodu se k období důchodového pojištění, které pojištěnec získal ke dni vzniku nároku na invalidní důchod, přičte tzv. připočítané období, což je období od vzniku nároku na invalidní důchod do dne dovršení důchodového věku, v případě, že nedosáhl důchodového věku ke dni přiznání invalidity.

---

¹⁵ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

V případě, že mu vznikla invalidita v důsledku stavu, který si přivodil pojištěnec sám požitím alkoholu nebo jiných návykových látek, náleží mu polovina.

3.2.3 Sirotčí důchod

Sirotčí důchod se vyplácí dítěti v případě úmrtí rodičů nebo osvojitelů. Od 1. ledna 2004 může vzniknout dítěti nárok na sirotčí důchod po každém z rodičů nebo osvojitelů, tzn., že může mít nárok na dva sirotčí důchody.

Nárok na sirotčí důchod má nezaopatřené dítě po zemřelém rodiči nebo osvojiteli, který:

- ke dni smrti pobíral starobní, invalidní důchod,
- ke dni smrti nepobíral důchod, ale získal počet let potřebných na nárok na invalidní důchod, nebo splnil podmínky na přiznání starobního důchodu,
- zemřel v důsledku pracovního úrazu nebo na nemoc z povolání.

Suma sirotčího důchodu je **40 %** starobního nebo invalidního důchodu, na který měl nárok zemřelý rodič nebo osvojitel.

3.2.4 Vdovecký nebo vdovský důchod

Důchody se vyplácí po zemřelém manželovi, manželce. Suma vdoveckého i vdovského důchodu je **60 %** starobního nebo invalidního důchodu, na který měl zemřelý manžel nebo manželka nárok ke dni smrti. Nárok na důchod vzniká dnem smrti, a aby byl vyplacený, musel zemřelý manžel nebo manželka ke dni smrti pobírat starobní nebo invalidní důchod, nebo získat počet let potřebných pro přiznání důchodu nebo zemřít v důsledku pracovního úrazu či nemoci z povolání.

3.2.5 Starobní důchod

Účelem dávky starobního důchodu je zajistit pojištěnci příjem ve stáří. Nárok na starobní důchod má ten pojištěnec, který získal nejméně 15 let období důchodového pojištění a dovršil důchodového věku (62 let). Nárok na získání starobního důchodu vzniká splněním podmínek (viz příloha č. 4) a podáním písemné žádosti o přiznání důchodu. Starobní důchod se vyplácí každý měsíc v pravidelně se opakujících termínech. Výplatní den určí Sociální pojišťovna.

3.2.6 Předčasný starobní důchod

Je to důchodová dávka, která má zajistit pojištěnci příjem ve stáří, která se poskytuje ze starobního pojištění. Požádat o důchod může pojištěný maximálně dvakrát v roce.

Nárok na předčasný starobní důchod má ten pojištěnec (nemá účast ve druhém pilíři), který:

- získal nejméně 15 let období důchodového pojištění,
- chybí mu maximálně dva roky do důchodového věku,
- suma předčasného starobního důchodu ke dni požádání o jeho přiznání, je vyšší jako 1,2 násobek životního minima (194,58 Eur).

Nárok na předčasný starobní důchod, pokud je pojištěný spořitelem ve druhém pilíři má ten, který:

- byl důchodově pojištěný nejméně 15 let,
- získal nejméně 5 let, po které byl spořitelem v druhém pilíři,
- chybí mu maximálně dva roky do dovršení důchodového věku,
- suma předčasného starobního důchodu je vyšší jak 0,6 násobek sumy životního minima

Tabulka 3.2 Roční výdaje SK v Eur na důchodové pojištění v letech 2009 – 2011

Druh dávky	2009	2010	2011
Starobní důchod	3 595 383	3 758 182	3 926 901
Předčasný starobní důchod	240 230	239 847	172 515
Invalidní důchod	622 259	656 420	689 217
Vdovský a vdovecký důchod	532 374	546 777	559 056
Sirotčí důchod	44 490	43 283	43 057

Zdroj: <http://www.socpoist.sk/kumulativne-vydavky-na-dochodkove-davky/1645s>

Na Slovensku dochází také k problému zvyšujícího se počtu důchodců a snižujícího se počtu narozených dětí. Délka života se neustále zvyšuje. Dle grafu 3.1 se tak snižuje i počet poplatníků na jednoho důchodce.

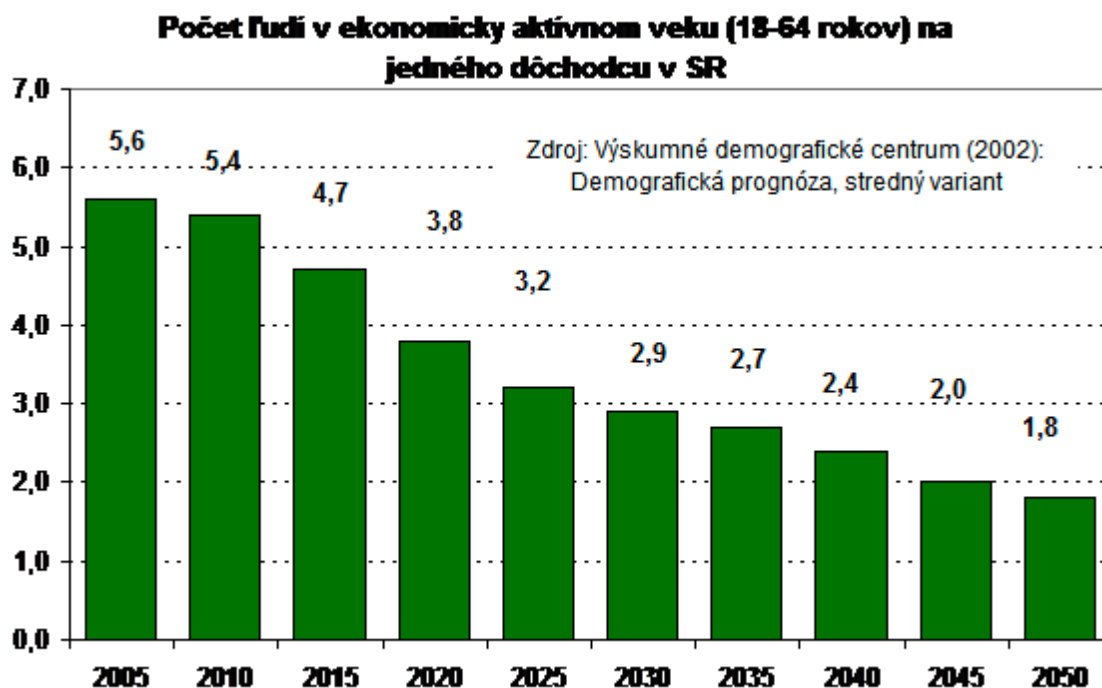
Dle výzkumu, který je uveřejněný na stránkách statistického úřadu¹⁶, se ve 4. čtvrtletí roku 2012 na Slovensku narodilo 14 072 živých dětí, což je o 813 méně jako za stejné období roku 2011.

---

¹⁶ portal.statistics.sk

Graf 3.1 Počet lidí v ekonomicky aktivním věku na jednoho důchodce

Zdroj: <http://dochodky.com/dochodky-v-cislach>

3.3 Úrazové pojištění

Úrazové pojištění upravuje zákon č. 461/2003 Z. z o sociálnom poistení. Jedná se o sociální pojištění pro případ poškození zdraví nebo úmrtí a to v důsledku pracovního, nebo služebního úrazu, nemoci z povolání. Úrazové pojištění je povinné pojištění zaměstnavatele, které musí platit za své zaměstnance dle Zákoníku práce. Ochraňuje ho před rizikem, které mu nastane v případě pracovního úrazu nebo nemoci z povolání jeho zaměstnanců. Na rozdíl od nemocenského nebo důchodového pojištění, je toto pojištění vázané na zaměstnavatele, který je v pozici pojištěnce a platí ho. Zaměstnavateli povinnost platit si úrazové pojištění vzniká dnem, ve kterém začne zaměstnávat alespoň jednu fyzickou osobu a zaniká dnem, kdy nezaměstnává ani jednu osobu.

Dle zákona o sociálnom poistení č. 461/2003 Z. z v § 16: „Povinne úrazovo poistený je zamestnávateľ, ktorý zamestnáva aspoň jednu fyzickú osobu vykonávajúcu zárobkovú činnosť

v pracovnoprávnom vzťahu, v štátnozamestnaneckom pomere, v členskom pomere, ktorého súčasťou je aj pracovný vzťah k družstvu, v služobnom pomere okrem fyzickej osoby, ktorá je sudca alebo prokurátor alebo ktorý zameštnáva aspoň jednu fyzickú osobu vykonávajúcu zárobkovú činnosť, ktorou je výkon verejnej funkcie podľa osobitných predpisov. Povinne úrazovo poistený je aj ústav na výkon väzby a ústav na výkon trestu odňatia slobody, ktoré plnia povinnosti zamestnávateľa podľa osobitného predpisu pre fyzickú osobu vo výkone väzby a pre fyzickú osobu vo výkone trestu odňatia slobody, ak sú zaradené do práce“.

Na dávku úrazového pojištní má nárok poškodený zamestnanec, ktorý utrpel pracovný úraz, alebo u neho bola zistená nemoc z povolání. Zamestnavateľ platí na úrazové pojištní 0,8 % z vyměřovacího základu.

Z úrazového pojištní se poskytuje dle zákona (§13) 13 úrazových dávek: jednorázové vyrovnání, jednorázové odškodnění, úrazový příplatek, úrazová renta, pozůstalostní úrazová renta, pracovní rehabilitace (věčná dávka) a rehabilitační, rekvalifikace (věčná dávka) a rekvalifikační, náhrada za bolest, za ztížení společenského uplatnění, náhrada nákladů spojených s léčením nebo spojených s pohřbem.

3.3.1 Jednorázové vyrovnání a odškodnění

Nárok na **jednorázové vyrovnání** má poškozený v případě, že v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání mu poklesla pracovní schopnost nejméně o 10 %, nejvíce však o 40 %.

Určí se jako součin 365 násobku denního vyměřovacího základu a koeficientu určeného jako podíl čísla odpovídajícího procentuálnímu poklesu schopnosti a čísla 100.

Pokles pracovní schopnosti se posuzuje v době, kdy je zdravotní stav poškozeného již ustálený a po ukončení jeho dočasné pracovní neschopnosti, která mu tímto vznikla.

Finanční **jednorázové odškodnění** se poskytuje pozůstalému manželovi, manželce a nezaopatřenému dítěti, kdy poškozený zemřel v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.

Suma jednorázového odškodnění manžela nebo manželky je 730 ti násobek vyměřovacího základu poškozeného, suma jednorázového odškodnění na každé nezaopatřené dítě je polovina ze sumy odškodnění manžela nebo manželky zesnulého.

3.3.2 Úrazový příplatek a úrazová renta

Úrazový příplatek je peněžní dávkou, která se poskytuje zaměstnanci po dobu dočasné pracovní neschopnosti, kterou si přivodil v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. Poskytuje se za kalendářní dny a to od prvního dne jeho dočasné pracovní neschopnosti a zastaví se tehdy, jakmile zanikne nárok na nemocenské. Vyplácí se měsíčně pozadu ve lhůtách, které určí Sociální pojišťovna.

Suma úrazového příplatku je dle zákona o sociálním poistení¹⁷ (§87): „a) 55 % denného vymeriavacieho základu určeného od prvého dňa dočasnej pracovnej neschopnosti vzniknutej v úsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania do tretieho dňa tejto dočasnej pracovnej neschopnosti, b) 25 % denného vymeriavacieho základu určeného od úsledku dňa dočasnej pracovnej neschopnosti vzniknutej v úsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania“.

Úrazová renta je pravidelná finanční dávka, která se vyplácí poškozenému, kterému v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání poklesl příjem po jeho opětovném zařazení do pracovního procesu při poklesu schopnosti vykonávat předchozí činnost.

Nárok má tehdy, jestliže pokles jeho pracovní schopnosti podle posudku vydaného lékařem je vyšší než 40 % a ještě nedovršil důchodového věku, ani mu nebyl přiznaný předčasný starobní důchod.

Dle zákona o sociálním poistení (§89) se suma úrazové renty určí jako součin 30,4167 násobku sumy odpovídající 80 % denního vyměřovacího základu poškozeného a koeficientu,

---

¹⁷ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálním poistení v znení neskorších predpisov

který se určí jako podíl čísla odpovídajícího procentuálnímu poklesu pracovní schopnosti a čísla 100.

Renta se vyplácí ve lhůtách, které určí Sociální pojišťovna a to v měsíčních intervalech.

Pozůstalostí úrazová renta je dávka slouží k zabezpečení osob, vůči kterým měl poškozený, který zemřel v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání v čase úmrtí vyživovací povinnost nařízenou soudem.

Suma renty se určí ve výši výživného nebo příspěvku na výživu, který byl zemřelý povinen platit ke dni smrti. Nesmí přesáhnout sumu úrazové renty, na kterou by měl poškozený nárok v případě 100 % ztráty pracovní neschopnosti.

Renta se vyplácí po dobu, ve které trvá vyživovací povinnost a to měsíčně v pravidelných lhůtách.

3.3.3 Pracovní rehabilitace a rehabilitační

Pracovní rehabilitace je věcná dávka, která se poskytuje poškozenému ve snaze k opětovnému zařazení do pracovního procesu.

Dle zákona [6] se pracovní rehabilitací myslí výcvik, který je potřebný na získání pracovní schopnosti na výkon dosavadní činnosti poškozeného anebo jiné vhodné činnosti.

Nárok na poskytnutí pracovní rehabilitace je dle posouzení zdravotní způsobilosti u poškozeného, který má pokles pracovní schopnosti. Vykonává se s ohledem na možnost opětovného zařazení do pracovního postupu posudkem lékaře. Pracovní rehabilitace se může poskytovat v rozsahu maximálně 6 měsíců. V odůvodněných případech, kdy je možnost předpokládat, že poškozený získá pracovní schopnost na výkon dosavadní činnosti po uplynutí těchto měsíců, může se mu rehabilitace poskytnout po uplynutí tohoto období a to v rozsahu nejvíce dalších šesti měsíců.

Rehabilitační je peněžní dávka poskytující se tomu poškozenému, který absolvuje pracovní rehabilitaci. Účelem je zabezpečit příjem osobě v době pracovní rehabilitace. Rehabilitační vyplývá ze zákona.

Poskytuje se za kalendářní dny v době trvání pracovní rehabilitace a je ve výši 80 % denního vyměřovacího základu poškozeného.

Vyplácí se měsíčně pozadu ve lhůtách určených Sociální pojišťovnou.

3.3.4 Rekvalifikace a rekvalifikační

Rekvalifikace je věcná dávka, která má podpořit snahu poškozeného k navrácení do pracovního procesu. Je to změna dosavadních znalostí a získání nových, umožňující poškozenému uplatnění se v jiné vhodné činnosti.

Nárok může vzniknout po posouzení pracovní schopnosti poškozeného, která mu v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání poklesla. Zdravotní způsobilost posuzuje lékař sociálního pojištění příslušné pobočky Sociální pojišťovny.

Rekvalifikaci zajišťuje Sociální pojišťovna ve vzdělávacím zařízení a uhrazuje náklady s ní spojené (cestovní výdaje, ubytování, stravné). Poskytuje se po dobu 6 měsíců, v odůvodněných případech je možno ji prodloužit o dalších 6 měsíců.

Rekvalifikační je peněžní dávka, která souvisí s rekvalifikací a vyplácí se v době jejího trvání. Účelem je zajistit příjem poškozeného v době rekvalifikace. Nárok na výplatu rekvalifikačního je dán ze zákona.

Vyplácí se měsíčně za kalendářní dny, kdy trvá rekvalifikace a částka rekvalifikačního činí 80 % denního vyměřovacího základu poškozeného.

3.3.5 Náhrada za bolest, za ztížení společenského uplatnění

Náhrada za bolest má kompenzovat poškozenému újmu způsobenou pracovním úrazem, nemocí z povolání nebo poškozením zdraví.

Náhrada musí být přiměřená zjištěnému poškození na zdraví, dle posudku lékaře. V posudku se bolest hodnotí určitým počtem bodů, které jsou stanovené příslušným předpisem a podle těchto bodů se určí výše náhrady. Částka náhrady je zjištěná jako součin počtů bodů a částky za jeden bod. V případě, že se zjistí míra zavinění zaměstnavatelem nebo jinou právnickou osobu, které mají zodpovědnost za poškození zdraví v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, sníží se tato suma o míru zavinění.

Náhrada za ztížení společenského uplatnění je dávkou, která se poskytuje poškozenému za účelem kompenzovat mu snížení možnosti společenského uplatnění, způsobenou poškozením zdraví, které má nepříznivé následky pro životní úkony poškozeného.

Náhrada se poskytne na základě posudku lékaře, který potvrdí jeho zdravotní stav a ohodnotí podle bodů.

Dávka musí být přiměřená povaze následků a předpokládanému budoucímu vývoji a to v rozsahu, v jakém jsou omezené možnosti poškozeného se uplatnit v životě a ve společnosti.

Částka náhrady se určí jako součin počtu bodů určených lékařem a částky za jeden bod.

Jestliže zaměstnavatel nebo jiná právnická osoba se podílí na míře zavinění, částka náhrady se sníží o míru zavinění.

3.3.6 Náhrada nákladů spojených s léčením, s pohřbem

Účelem **nákladů spojených s léčením** je nahradit poškozenému tyto náklady následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, které mu nemohou být uhrazeny ze zdravotního pojištění. Dávka mu bude poskytnuta na základě splněných podmínek a vyjádření lékaře.

Náhrada se poskytuje v částce dle předložených dokladů, která nebyla uhrazena ze zdravotního pojištění a musí se prokázat, že takto vynaložené náklady poškozeného byly v souvislosti s poškozením zdraví následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.

Za náklady spojené s léčením se považují náklady na léčiva a léky, zdravotní pomůcky, doprava poškozeného spojená s léčením.

Nárok na **náhradu nákladů spojených s pohřbem** má ten, který uhradil tyto náklady za toho, kdo zemřel v důsledku pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.

Dle zákona o sociálnom poistení ¹⁸ v § 101 se za náklady považují zejména:

- a) náklady účtované pohrebnou službou, ktorá poskytla služby spojené so zabezpečením pohrebu,*
- b) náklady na spopolnenie, ak nie sú súčasťou nákladov účtovaných pohrebnou službou,*
- c) cintorínske poplatky,*
- d) náklady na zriadenie pomníka alebo náhrobnej tabule,*
- e) náklady na úpravu hrobu.*

Fyzická osoba, která žila s poškozeným ke dni jeho smrti a nezaopatřené dítě poškozeného mají nárok na náhradu jedné třetiny výdajů vynaložených na smuteční oděv, ve

---

¹⁸ Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

výši maximálně 99,60 Eur pro každou fyzickou osobu a nezaopatřené dítě a cestovních výdajů vynaložených na přepravu z bydlíště na pohřeb a zpět.

Tabulka 3.3 Roční výdaje SK v Eur na úrazové dávky v letech 2009 – 2011

Druh dávky	2009	2010	2011
Úrazový příplatek	3 188 866	3 043 971	3 121 239
Úrazová renta	18 883 054	20 471 644	21 891 200
Jednorázové vyrovnání	220 226	228 790	271 253
Pozůstalostní úrazová renta	367 968	314 260	318 845
Jednorázové odškodnění	1 550 864	710 735	616 836
Pracovní rehabilitace, rehabilitační	0	0	0
Rekvalifikace, rekvalifikační	0	0	0
Náhrada za bolest a za ztížení společenského uplatnění	14 080 237	13 285 432	13 353 358
Náhrada nákladů spojených s léčením	68 576	63 728	100 930
Náhrada nákladů spojených s pohřbem	121 172	104 080	72 056

Zdroj: <http://www.socpoist.sk/kumulativne-vydavky-na-urazove-davky/1652s>

3.4 Garanční pojištění

Garanční pojištění je pojištění pro případ, že se zaměstnavatel dostane do platební neschopnosti vůči uspokojování nároků zaměstnanců. Povinně je takto pojištěný zaměstnavatel. Zaměstnavatel, který je zastupitelským úřadem cizího státu a zaměstnavatel, na kterého nemůže být vyhlášen konkurz, povinně pojištěn není. Z tohoto pojištění se poskytuje dávka garančního pojištění a to jen zaměstnanci. Upravuje ho zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení.

Maximální výše dávky je v částce trojnásobku jedné dvanáctiny všeobecného vyměřovacího základu určeného ke dni vzniku platební neschopnosti. Dávka se poskytuje v částce, která je snižena o pojistné na zdravotní, nemocenské, starobní, invalidní a pojištění v nezaměstnanosti o zálohy na daň nebo daň z příjmů ze závislé činnosti.

Po vyplacení dávky garančního pojištění se zaměstnavatel stává dlužníkem Sociální pojišťovny.

3.4.1 Sazby pojistného

Zaměstnavatel platí na garanční pojištění 0,25 % z vyměřovacího základu, v případě, že zaměstnanec pracuje na dohodu, platí na něj zaměstnavatel 0,8 % z vyměřovacího základu.

Tabulka 3.4 Roční výdaje SK v Eur na dávky garančního pojištění v letech 2009 – 2011

Dávka	2009	2010	2011
Dávka garančního pojištění	9 871 595	8 577 898	6 888 369

Zdroj: <http://www.socpoist.sk/kumulativne-vydavky-na-davky-garancneho-poistenia/1659s>

3.5 Pojištění v nezaměstnanosti

Pojištění v nezaměstnanosti je pojištění pro případ ztráty zaměstnání a následné zabezpečení příjmů.

Nárok na tuto dávku má zaměstnanec, který splnil zákonem dané podmínky. Základní podmínkou je to, že pojištěnec v posledních třech letech před zařazením do evidence uchazečů o práci byl pojištěný v nezaměstnanosti nejméně dva roky (730 dnů). Pojištěnec má nárok na tuto dávku od prvního dne zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání a poskytuje se v délce 6 měsíců, pokud byl pojištěný nejméně 730 dnů v posledních třech letech před zavedením do evidence, nebo v délce 4 měsíce, pokud byl pojištěný nejméně 730 dnů v posledních čtyřech letech před zařazením do evidence.

Dávka se poskytuje za dny a je ve výši 50 % denního vyměřovacího základu. Vyplácí se měsíčně pozadu ve lhůtách určených Sociální pojišťovnou. Nárok na tuto dávku není za dny, ve kterých pojištěný pobírá nemocenskou, mateřskou, rodičovský příspěvek, ošetřovné.

3.5.1 Sazby pojistného

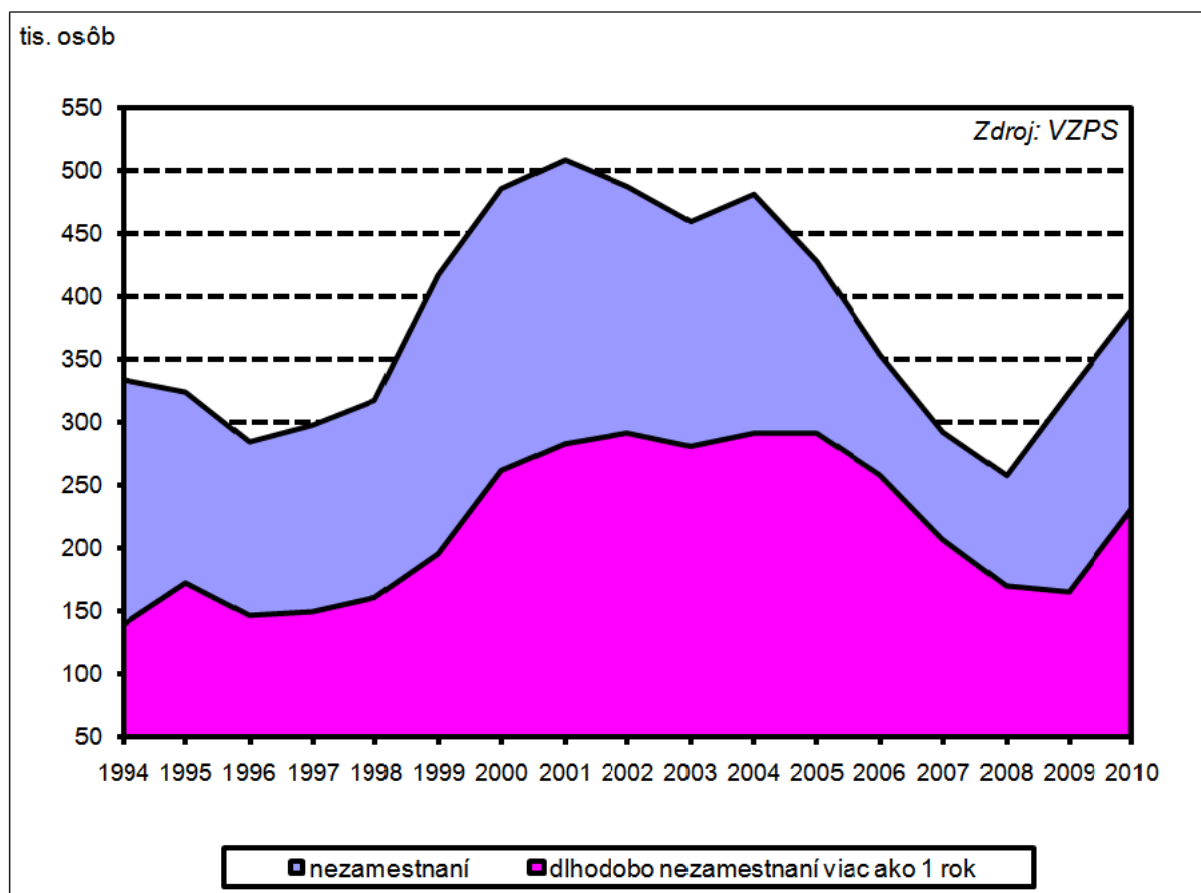
Zaměstnavatel i zaměstnanec platí na pojištění v nezaměstnanosti 1 % z vyměřovacího základu.

Tabulka 3.5 Roční výdaje v Eur na dávky pojištění v nezaměstnanosti v letech 2009 – 2011

Dávka	2009	2010	2011
Dávka v nezaměstnanosti	172 578 558	150 681 940	163 513 250

Zdroj: <http://www.socpoist.sk/kumulativne-vydavky-na-davky-v-nezamestnanosti/1670s>

Graf 3.2 Nezaměstnanost a dlouhodobá nezaměstnanost za roky 1994-2010

Zdroj: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=3531>

Nezaměstnanost na Slovensku se dle grafu 3.2 zvyšuje. Na konci roku 2011 bylo přes 367 000 nezaměstnaných osob. V roce 2012 nezaměstnaných bylo 377 000¹⁹.

¹⁹ Zveřejněno statistickým úřadem Slovenska na stránkách: <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=48056>

4 Srovnání rozdílů sociálního pojištění ve vybraných zemích

Tato kapitola je zaměřena na srovnání jednotlivých dávek sociálního pojištění v České a Slovenské republice a rozdíly jsou znázorněny na modelových příkladech a grafech.

V sociálním pojištění je důležitá minimální a průměrná mzda, neboť se podle nich určuje výše vyměřovacích základů. V tabulce 4.1 je uvedena výše těchto mezd v roce 2013, v grafech 4.1 a 4.2 pak jejich vývoj od roku 1998 do roku 2013.

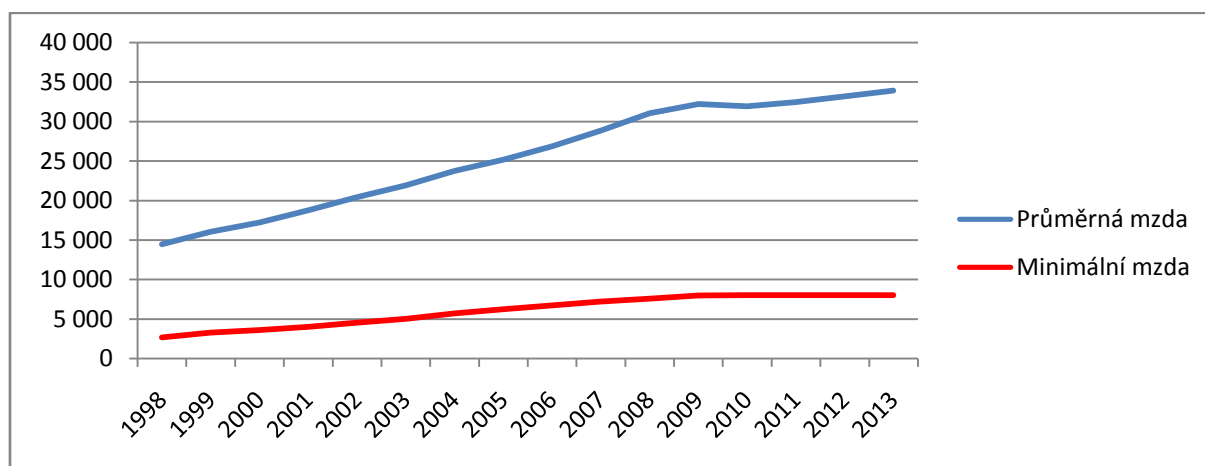
Tab. 4.1 Průměrná a minimální mzda v ČR a na Slovensku pro rok 2013 v Kč

Země	Minimální mzda	Průměrná mzda
Česká republika	8 000	25 884
Slovenská republika	8 773	20 302

Zdroj: vlastní tvorba z údajů zveřejněných na stránkách statistických úřadů [15] a [18]

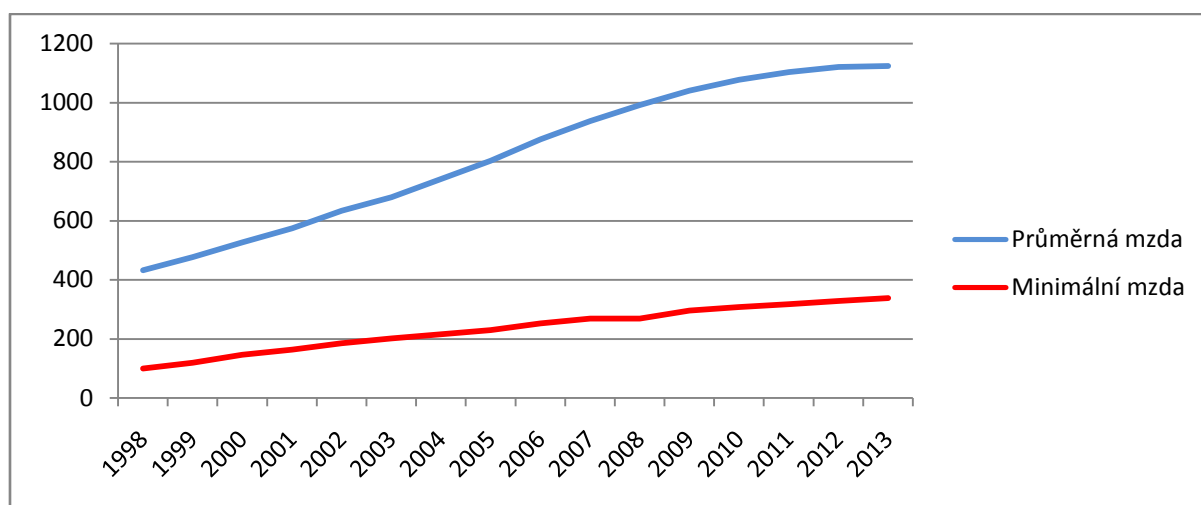
Mzdy Slovenska přepočteny na Kč aktuálním kurzem 25,83 Kč.

Graf 4.1 Vývoj průměrné a minimální mzdy v České republice od roku 1998 – 2013

Zdroj: vlastní tvorba dle údajů získaných z českého statistického úřadu [15]

Graf 4.2 Vývoj průměrné a minimální mzdy na Slovensku od roku 1998 – 2013

Zdroj: vlastní tvorba dle údajů získaných z dat statistického úřadu ²⁰

Tab. 4.2 Ukazatelé vývoje obyvatel v České a Slovenské republice v letech 2006 – 2011

Ukazatel	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Živě narození ČR	105 831	114 632	119 570	118 348	117 153	108 673
Živě narození SR	53 904	54 424	57 360	61 217	60 410	60 813
Zemřelí ČR	104 441	104 636	104 948	107 421	106 844	106 848
Zemřelí SR	53 301	53 856	53 164	52 913	53 445	51 903
Sňatky ČR	52 860	57 157	52 457	47 862	46 746	45 137
Sňatky SR	25 939	27 437	28 293	26 356	25 415	25 621
Rozvody ČR	31 415	31 129	31 300	29 133	30 783	28 113
Rozvody SR	12 716	12 174	12 675	12 671	12 015	11 767
Přirození přírůstek ČR	1 390	9 996	14 622	10 927	10 309	1 825
Přirození přírůstek SR	603	568	4 196	8 304	6 965	8 910
Přírůstek stěhováním ČR	34 720	83 945	71 790	28 344	15 648	16 889
Přírůstek stěhováním SR	3 854	6 793	7 060	4 367	3 393	2 966

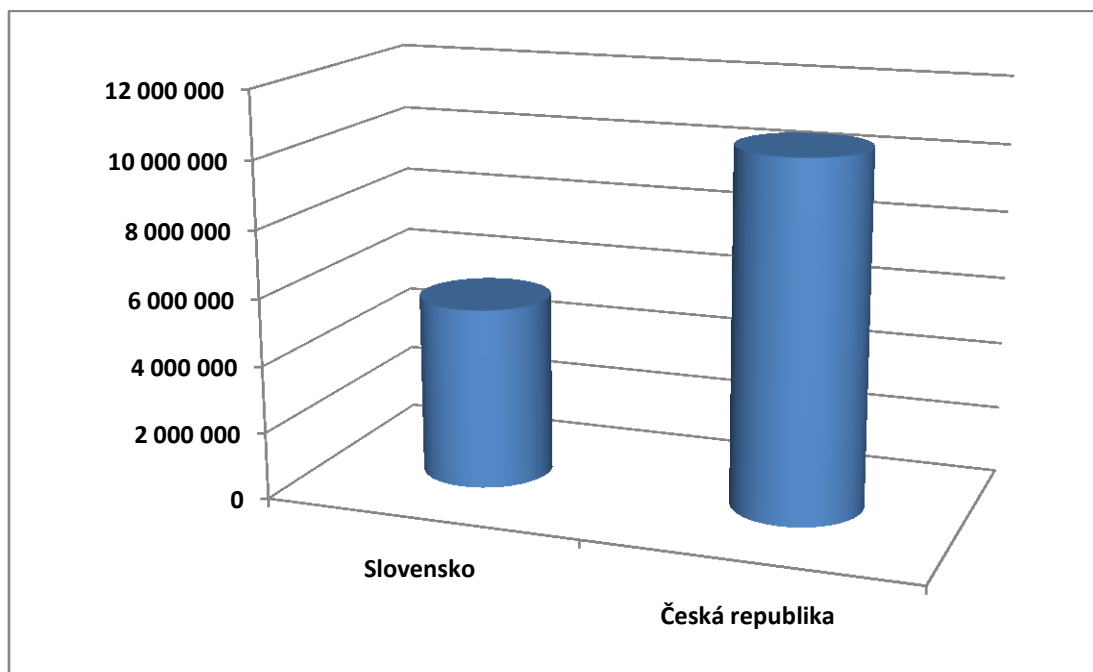
Zdroj: vlastní tvorba z údajů uvedených na stránkách statistických úřadů ²¹

²⁰ <http://www.profesia.sk> a <http://ako-investovat.sk/grafy/makroekonomika/10/>

²¹ <http://www.czso.cz/> a <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=4>

V grafu 4.3 je znázorněno kolik obyvatel měla Česká a Slovenská republika k 31. 12. 2012. ČR 10 516 125 obyvatel, Slovensko 5 410 836 obyvatel.

Graf 4.3 Počet obyvatel k 31. 12. 2012 v České a Slovenské republice

Zdroj: vlastní tvorba z údajů uvedených na stránkách statistických úřadů [15], [18]

4.1 Výpočet nemocenské v České republice a na Slovensku

Nemocenské v **České republice** je popsáno v kapitole 2, pod bodem 2.1.2. Na základě této teorie byl sestaven modelový příklad, ve kterém je ukázáno, kolik bude činit náhrada mzdy a nemocenská zaměstnance.

Př. 1 Zaměstnanec, kterého lékař uznal dočasně práce neschopným, jde na nemocenskou a dle splněných podmínek mu náleží náhrada mzdy a nemocenská. Nemocný je od 2. 4. 2013. Nemocenskou má stanovenou na 27 dnů. Jedná se o zaměstnance, který pracuje 7,5 h denně. Jeho měsíční hrubý příjem je totožný s průměrnou mzdou pro rok 2013, tedy 25 884 Kč.

Nejprve je třeba zjistit, kolik bylo pracovních hodin v 3 předcházejících měsících. Leden měl dle kalendáře 165 pracovních hodin, únor 150 pracovních hodin a březen 157,5 hodin. Odpracovala všechny.

Odpracované hodiny za poslední 3 měsíce: $165 + 150 + 157,5 = 472,5$ hodin

Mzda za 3 měsíce celkem: $25\,884 \cdot 3 = 77\,652$ Kč

Průměrný hodinový výdělek: $77\,652 : 472,5 = 164,34$ Kč

První redukční hranice: $90\% \text{ z } 151,03 \text{ Kč} = 135,93 \text{ Kč}$

Druhá redukční hranice: $60\% \text{ z } 13,31 (164,34 - 151,03) = 7,99 \text{ Kč}$

Redukovaný průměrný hodinový výdělek: $135,93 + 7,99 = 143,92 \text{ Kč} = 144 \text{ Kč}$

Náhrada mzdy odpovídá 60% z redukovaného průměrného hodinového výdělku, tedy 60% ze 144 Kč, což je 86,4 Kč za hodinu.

Počet pracovních dní od 4. do 21. kalendářního dne: $12 \text{ pracovních dnů} \cdot 7,5 \text{ hodin} = 90 \text{ hodin}$

Náhrada mzdy: $90 \cdot 86,4 = 7\,776 \text{ Kč}$

Náhrada mzdy, která náleží nemocnému zaměstnanci, činí 7 776 Kč. Náhradu mzdy tedy bude pobírat od 5. 4. 2013 do 22. 4. 2013, pouze však za pracovní dny.

Nemocenská se vyplácí od 22. dne nemoci a pobírá se za každý den, kdy trvá nemoc, tzn. i přes víkendy. Zde zaměstnanci bude náležet nemocenská za 5 dnů.

Pokračování příkladu č. 1

Denní vyměřovací základ: $25\,884 \cdot 12 \text{ (měsíců)} = 310\,608 : 365 \text{ (dní)} = 850,98 = 851 \text{ Kč}$

První redukční hranice do 863 Kč: $90 \% \text{ z } 851 = 765,9 = 766 \text{ Kč}$

Redukovaný denní vyměřovací základ je 766 Kč.

Denní nemocenská: $60 \% \text{ ze } 766 \text{ Kč} = 459,6 = 460 \text{ Kč}$

Nemocenská celkem: $460 \cdot 5 = 2\,300 \text{ Kč}$

Zaměstnanci náleží **nemocenská** ve výši 2 300 Kč. **Celkem** tedy za prostonanou dobu 27 dnů dostane **10 076 Kč** ($7\,776 + 2\,300$).

Nemocenské na **Slovensku** je řešeno v kapitole 3, pod bodem 3.1.2. Na modelovém příkladu a jeho výpočtu je ukázáno, kolik zaměstnanci za prostonanou dobu náleží.

Př. 2 Zaměstnanec, kterého lékař uznal dočasně práce neschopným, jde na nemocenskou a dle splněných podmínek mu náleží náhrada mzdy a nemocenská. Nemocný je od 2. 4. 2013. Nemocenskou má stanovenou na 27 dní. Jedná se o zaměstnance, který pracuje 7,5 h denně. Jeho měsíční hrubý příjem je 1002 Eur (25 882 Kč).

Vyměřovací základ: $1002 \cdot 12 = 12\,024 \text{ Eur}$

Denní vyměřovací základ: $12\,024 : 365 = 32,9425$

Náhrada mzdy od 1. do 3. dne: $25 \% \text{ z } 32,9425 = 8,2 \text{ Eur/den}$

Náhrada mzdy celkem za 3 dny: $8,2 \text{ Eur} \cdot 3 = 24,6 \text{ Eur}$

Náhrada mzdy od 4. do 10. dne: $55 \% \text{ z } 32,9425 = 18 \text{ Eur/den}$

Náhrada mzdy celkem za 7 dní: $18 \cdot 7 = 126 \text{ Eur}$

Náhrada mzdy celkem za 10 dnů: $24,6 + 126 = 150,6 \text{ Eur}$

Nemocenská od 11. dne: $55 \% \text{ z } 32,9425 = 18 \text{ Eur/den}$

Nemocenská celkem od 11. do 27. dne: $18 \cdot 17 = 306 \text{ Eur}$

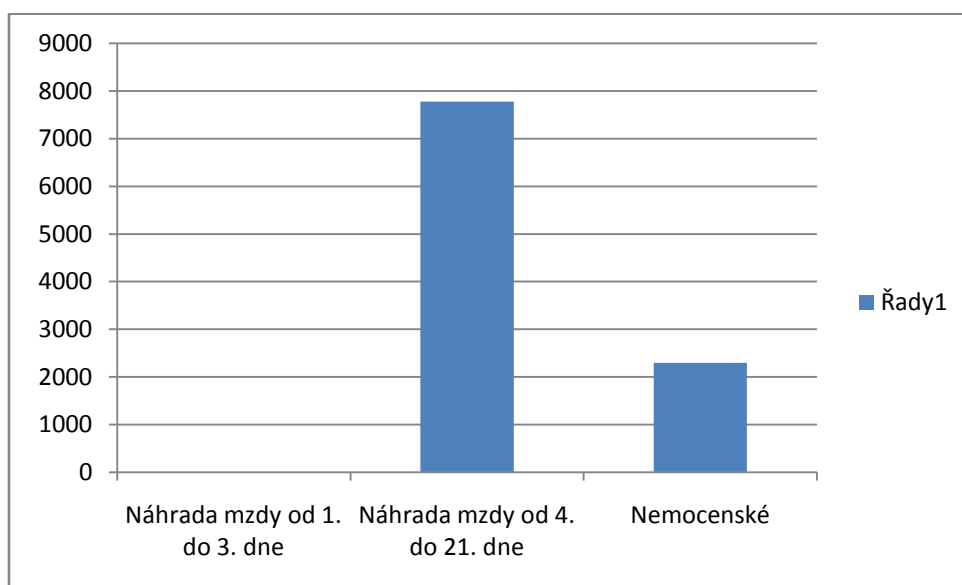
Zaměstnanci by tak **celkem** za prostonaných 27 dnů bylo vyplaceno **456,6 Eur** ($150,6 + 306$). V přepočtu na Kč aktuálním kurzem 25,83 Kč **11 794 Kč**.

Co se týká dávek nemocenské, pak hlavní rozdíl je v tom, že v České republice za první 3 dny, nemocný zaměstnanec nedostane nic, kdežto na Slovensku se náhrada mzdy vyplácí už od 1. dne. Další rozdíl je ve vyplacení náhrady mzdy, v České republice zaměstnavatel vyplácí nemocnému zaměstnanci náhradu mzdy pouze za pracovní dny, na Slovensku zaměstnavatel vyplácí náhradu mzdy za kalendářní dny nemoci. Na Slovensku je pozitivní výplata, která náleží již od 1. dne, na druhou stranu oproti České republice je zde nižší procentní sazba.

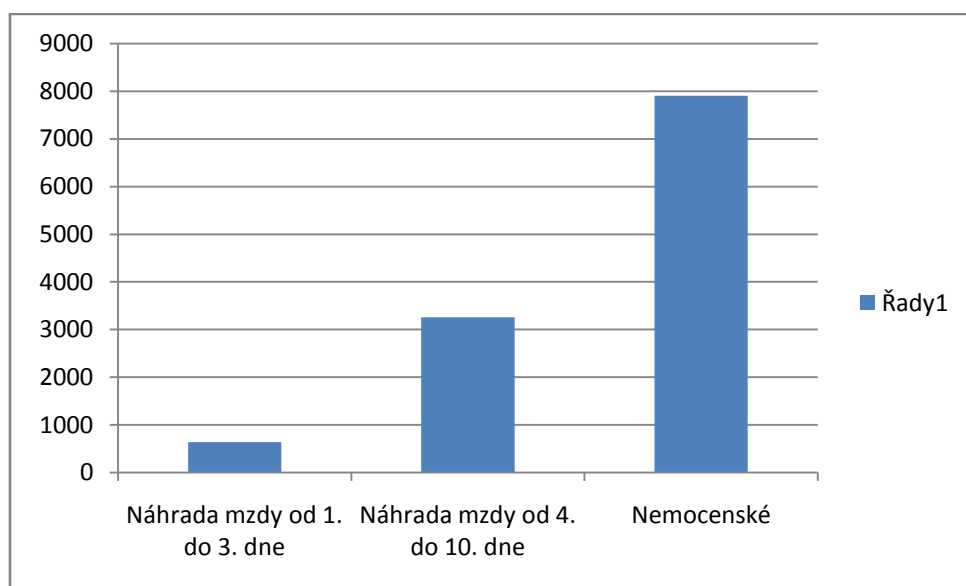
Z grafu 4.4 vyplývá, že krátkodobé nemocenské se v ČR jistě nevyplatí, z toho důvodu také došlo k poklesu nemocenských v ČR, jak je vidět z tabulky 2.3, kdy poklesly výdaje na nemocenskou. *Pro stát je to určitě nevýhodné, neboť hodně lidí, tak začne nemoci přecházet a dojde pak k tomu, že si tím přivodí ještě závažnější onemocnění a budou se tak muset léčit dlouhodobě.*

Graf 4.4 Náhrada mzdy a nemocenské vyplacené v ČR zaměstnanci

Zdroj: vlastní tvorba z údajů dle příkladu č. 1

Graf 4.5 Náhrada mzdy a nemocenské vyplacené zaměstnanci na Slovensku

Zdroj: vlastní tvorba z údajů dle příkladu č. 2

Přepočteno na Kč aktuálním kurzem 25,83 Kč.

4.2 Ošetřovné v České republice a na Slovensku

Dávka ošetřovného, která náleží zaměstnanci ČR starající se o dítě, je popsána v kapitole 2, pod bodem 2.1.3. V následujícím příkladu je ukázán výpočet této dávky.

Př. 1 Vdaná matka s měsíčním hrubým příjmem 25 884 Kč se stará o nemocné dítě a má nárok na ošetřovné dle splněných podmínek zákona. Dítě je nemocné 14 dnů. Bydlí v ČR.

Denní vyměřovací základ: $25\,884 \cdot 12 \text{ (měsíců)} = 310\,608 : 365 \text{ (dnů)} = 850,95 \text{ Kč} = 851 \text{ Kč}$

Redukovaný vyměřovací základ se zde vypočte z první redukční hranice: $90 \% \text{ z } 851 = 766 \text{ Kč}$

Ošetřovné činí $60 \% \text{ ze } 766 \text{ Kč} = 459,6 = 460 \text{ Kč/den}$

Ošetřovné celkem za 9 dnů = $460 \cdot 9 = 4\,140 \text{ Kč}$

I když je dítě nemocné 14 dnů, ošetrovné se poskytne maximálně 9 dnů, nejedná se zde o osamělého rodiče. V případě, že by se matka starala o dítě sama, náleží ji ošetrovné po dobu maximálně 16 dnů, zde by bylo poskytnuto po celou dobu, kdy je dítě nemocné, celých 14 dnů. Částka ošetrovného by tak celkem byla 6 440 Kč ($460 \cdot 14$).

V příkladu č. 2 je řešen výpočet ošetrovného na **Slovensku**, teorie související je uvedena v kapitole 3, bod 3.1.3.

Př. 2 Otec, starající se o dítě sám z důvodu ovdovění, má nárok na ošetrovné dle splněných podmínek. Dítě je nemocné 14 dnů. Otec má měsíční příjem 1002 Eur (25 882 Kč).

Vyměřovací základ: $1002 \cdot 12$ (měsíců) = 12 024 Eur

Denní vyměřovací základ: $12\,024 : 365$ (dní) = 32,9425 Eur

Ošetrovné činí 55 % z 32,9425 = 18,12 Eur/den

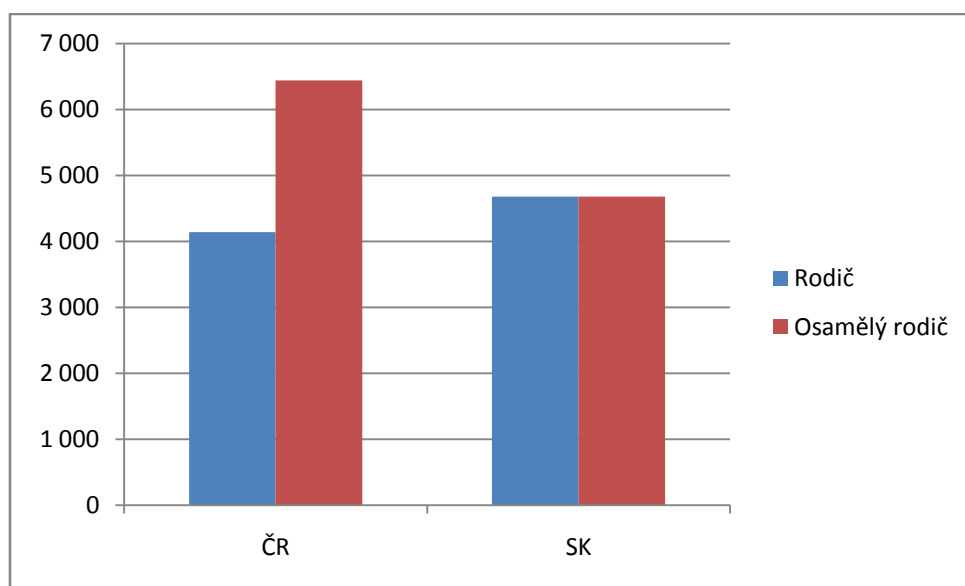
Ošetrovné celkem za 10 dnů = $18,12 \cdot 10 = 181,2$ Eur

Na Slovensku se ošetrovné pobírá vždy maximálně po dobu 10 dnů. V případě přepočtu na Kč, kurzem 25,83 Kč činí ošetrovné **4 680 Kč**.

Z modelových příkladů je vidět rozdíl v případě nemocnosti dítěte, které je nemocné 14 dnů. V ČR, pokud se osoba nestará o dítě sama, dostane za 9 dnů zhruba o 500 Kč méně, než osoba na Slovensku, která se stará o dítě se skoro stejnou mzdou, jako v ČR. Na Slovensku se však vyplácí 10 dnů. V případě však, že se osoba stará o dítě sama, v ČR dostane za 14 dnů dle příkladů výše, 6 440 Kč, kdežto na Slovensku bude pořád ošetrovné činit 4 680 Kč, neboť se stále vyplácí jen v délce 10 dnů. Znázornění v grafu 4.6.

V případě ošetrovného se jedná o rozdíl v nižší sazbě na Slovensku a v délce poskytování. V ČR se poskytuje maximálně 9 dnů, v případě osamělé osoby starající se o dítě po splnění podmínek se může poskytovat maximálně 16 dnů. Na Slovensku se poskytuje vždy maximálně po dobu 10 dnů po splnění podmínek.

Graf 4.6 Ošetřovné v ČR a na Slovensku

Zdroj: vlastní tvorba dle příkladů z podkapitoly 4.2

4.3 Peněžitá pomoc v mateřství v České republice a na Slovensku

Výpočet peněžité pomoci v mateřství v **ČR** je ukázán v následujícím příkladu, vychází se zde z teorie, která je uvedena v kapitole 2, bod 2.1.4.

Př. 1 Zaměstnankyně s hrubou měsíční mzdou 25 884 Kč nastupuje na mateřskou. Podmínky pro výplatu mateřské jsou splněny.

Denní vyměřovací základ: $(25\,884 \cdot 12) : 365 = 850,98 = 851 \text{ Kč}$

Z částky do první redukční hranice (863 Kč) se počítá 100 % = 100 % z 851 Kč = 851 Kč

Redukovaný vyměřovací základ činí 851 Kč

Mateřská: 70 % z 851 Kč = **596 Kč/den**

V příkladu 2 je ukázán výpočet mateřské na **Slovensku**. Popis této dávky je v kapitole 3, bod 3.1.4.

Př. 2 Zaměstnankyně s měsíčním hrubým příjmem 1002 Eur nastupuje na mateřskou a dle splněných podmínek má na ni nárok.

Vyměřovací základ: $1002 \cdot 12$ (měsíců) = 12 024 Eur

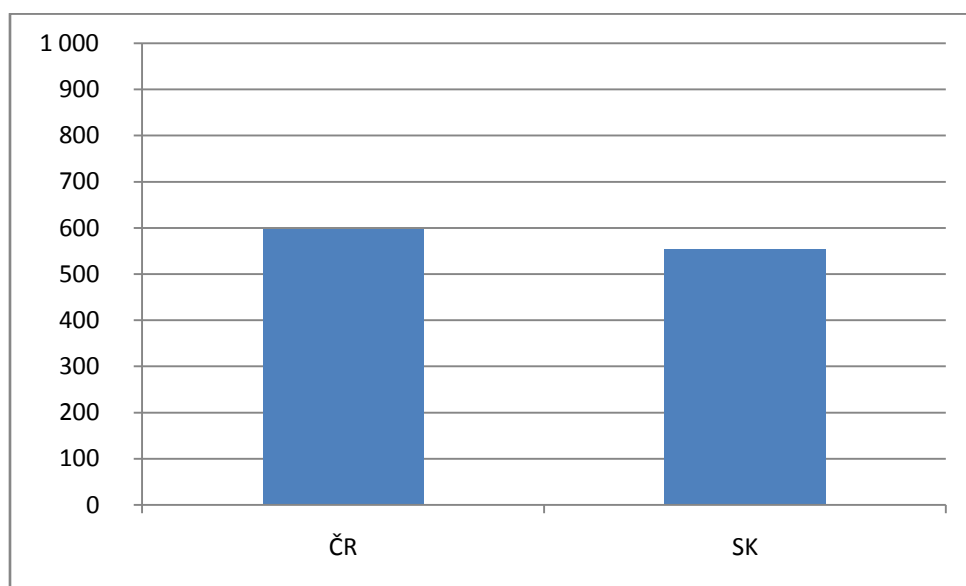
Denní vyměřovací základ: $12\,024 : 365 = 32,9425$ Eur

Mateřská: 65 % z 32,9425 = **21,41Eur/den**

Přepočteno na Kč, aktuálním kurzem 25,83 Kč – **553 Kč/den**.

Jak je vidět z příkladů, mateřská dávka se liší minimálně. Co se týká doby pobírání mateřské, pak na Slovensku je to 34 týdnů v případě narození jednoho dítěte, pokud se narodí dvě a více dětí, je to 43 týdnů. V případě osamělé matky při jednom dítěti, 37 týdnů. V České republice se vyplácí po dobu maximálně 28 týdnů v případě narození jednoho dítěte, při narození dvou a více dětí činí tato doba maximálně 37 týdnů. Případ osamělé matky se zde neřeší. Výše mateřské v obou zemích je zobrazeno v grafu 4.7.

Graf 4.7 Peněžitá podpora a mateřské v ČR a SK v Kč za den

Zdroj: vlastní tvorba z údajů dle příkladů z podkapitoly 4.3

4.4 Vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství v České republice a na Slovensku

Komu se poskytuje vyrovnávací příspěvek v ČR, je vysvětleno v kapitole 2, bod 2.1.5. Následující příklad ukazuje výpočet této dávky.

Př. 1 Zaměstnankyně z ČR byla z důvodu těhotenství převedena na jinou práci. Její hrubá měsíční mzda činí 25 884 Kč před převedením. Po převedení na jinou práci dostane měsíčně 17 000 Kč hrubého. Podmínky po přiznání této dávky jsou splněny. Převedení bude trvat 2 měsíce – březen, duben.

Denní vyměřovací základ: $(25\,884 \cdot 12) : 365 = 850,98 = 851 \text{ Kč}$

Redukovaný denní vyměřovací základ – z částky do 863 Kč se počítá 100 %: 100 % z 851 Kč = 851 Kč

Započitatelný příjem $17\,000 \cdot 2 \text{ (měsíce)} = 34\,000 : 61 \text{ (dní)} = 557,38 = 557 \text{ Kč}$

Vyrovnávací příspěvek: $851 - 557 = 294 \text{ Kč/den}$

Vyrovnávací příspěvek činí 294 Kč za den. Příspěvek se poskytuje za dny, kdy byla práce vykonávána. V případě, že by šlo např. o měsíc březen, pak by měsíční vyrovnávací příspěvek činil **6 174 Kč**, pokud by odpracovala všech 21 pracovních dní.

Popis vyrovnávací dávky na Slovensku je uveden v kapitole 3, bod 3.1.5 a v následujícím příkladu je zobrazen výpočet.

Př. 2 Zaměstnankyně s hrubou měsíční mzdou 1002 Eur je z důvodu těhotenství přeřazena na jinou práci, která je vzhledem k jejímu stavu šetrnější. Po přeřazení dostane 658 Eur. Převedení bude trvat 2 měsíce. Podmínky pro splnění nároku na dávku jsou splněny.

Měsíční vyměřovací základ před převedením – vyměřovací základ po převedení

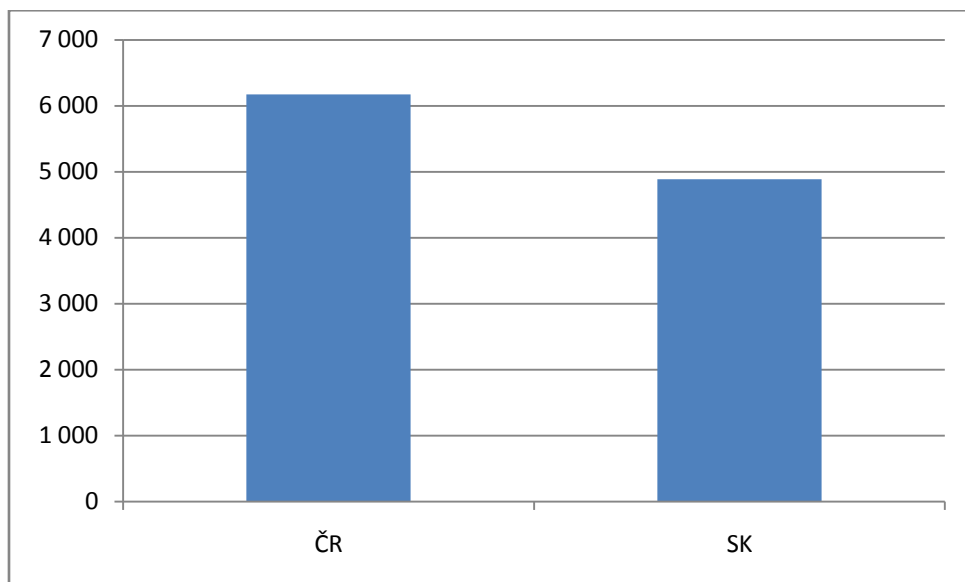
$1002 - 658 = 344 \text{ Eur}$

Vyrovnávací dávka činí 55 % z 344 Eur = **189,2 Eur/měsíc**

Přepočteno kurzem 25,83 Kč činí měsíční vyrovnávací dávka na Slovensku v **Kč 4 887**.

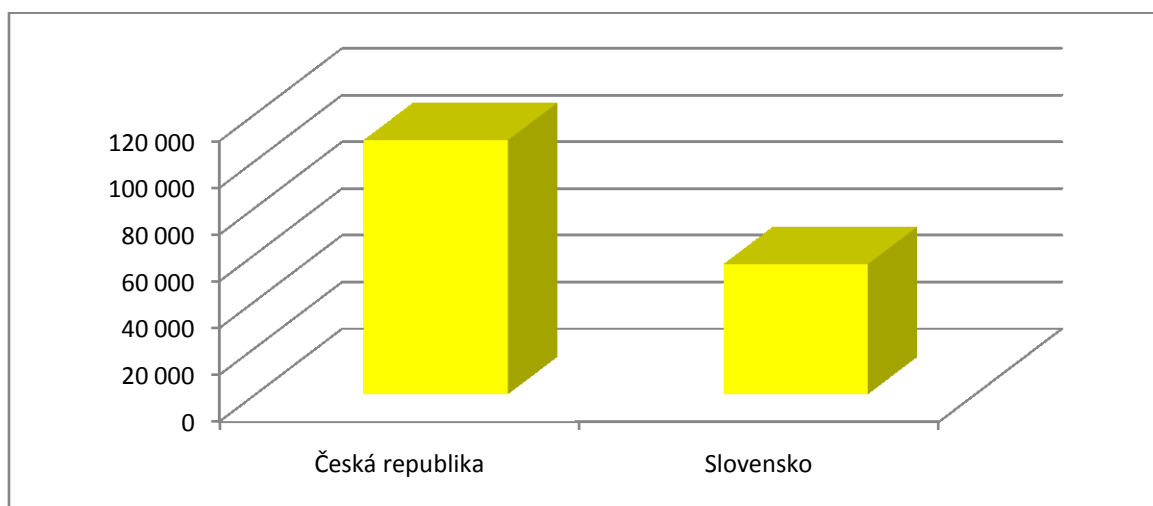
V České republice se počítá vyrovnávací příspěvek za kalendářní dny, kdežto na Slovensku se počítá vyrovnávací dávka za měsíc. Jaká je jejich výše za měsíc v ČR a na Slovensku je zobrazeno v grafu 4.8.

Graf 4.8 Vyrovnávací příspěvek a dávka v ČR a na Slovensku za měsíc

Zdroj: vlastní tvorba dle výpočtů z příkladů podkapitoly 4.4

Graf 4.9 Počet živě narozených dětí v České republice a na Slovensku v roce 2012

Zdroj: vlastní tvorba z předběžných údajů zveřejněných na stránkách statistických úřadů [15], [18]

4.5 Podpora v nezaměstnanosti v České republice a na Slovensku

Výpočet podpory v nezaměstnanosti v ČR je řešen příklady č. 1 a č. 2, které navazují na teorii uvedenou v kapitole 2, bodem 2.3.1.

Př. 1 Osoba, 43 let, dostala výpověď od svého zaměstnavatele, u kterého pracovala 3 roky. Hrubá měsíční mzda činila 25 884 Kč. Čistý příjem tak byl 19 902 Kč, počítáno pouze se slevou na poplatníka, dle zdrojů [19]. Nárok na podporu vznikl pro splnění podmínek. Práci si našel po 6 měsících.

Do 50 let věku je podpora vyplácena po dobu 5 měsíců, pokud nebyl do té doby zaměstnán.

První a druhý měsíc činí podpora 65 % z 19 902 Kč = **12 937 Kč/měsíc**

Třetí a čtvrtý měsíc činí podpora 50 % z 19 902 Kč = **9 951 Kč/měsíc**

Pátý měsíc činí podpora 45 % z 19 902 Kč = **8 956 Kč/měsíc**

Př. 2 Osoba, 53 let, s průměrným čistým příjmem 19 902 Kč podala výpověď dohodou. Podmínky pro přiznání podpory v nezaměstnanosti jsou splněny. Práci si našel po roce.

Od 50 do 55 let se podpora v nezaměstnanosti vyplácí po dobu 8 měsíců, pokud osoba nebyla po tu dobu zaměstnaná.

V případě výpovědi dohodou se podpora vyplácí ve výši 45 % z čistého příjmu po celou dobu (8 měsíců).

První až osmý měsíc činí podpora 45 % z 19 902 Kč = **8 956 Kč/měsíc**

Pojištění v nezaměstnanosti na **Slovensku** je probráno v kapitole 3, bod 3.5 a na tuto teorii je navázán výpočet v příkladu č. 3.

Př. 3 Osoba s hrubým měsíčním příjmem 1002 EUR je bez práce a evidovaná jako uchazeč o zaměstnání. Podmínky pro nárok na dávku v nezaměstnanosti jsou splněny a dávku může pobírat po dobu maximálně 6 měsíců. Období od ledna do června 2013. Zaměstnaným se znovu stal po roce.

Vyměřovací základ: $1002 \cdot 12 \text{ (měsíců)} = 12\,024 \text{ Eur}$

Denní vyměřovací základ: $12\,024 : 365 = 32,9425 \text{ Eur}$

Dávka v nezaměstnanosti činí 50 % z 32,9425 = 16,47/den

Za 6 měsíců činí dávka v nezaměstnanosti **2 964,6 Eur** ($16,47 \cdot 180 \text{ dnů}$).

Dávky v případě nezaměstnanosti se v České a Slovenské republice liší tím, že v ČR jsou různé výše procentuálních sazeb v jednotlivých měsících trvání nezaměstnanosti. Na Slovensku je jednotná sazba ve všech měsících, která se počítá z denního vyměřovacího základu. V České republice se přihlíží i na věk nezaměstnaného.

Systém v České republice je zde řešen lépe, neboť se zohledňuje i to, kolik má nezaměstnaný let. Určitě se hledá hůře práce starším lidem a proto je lepší, že se poskytuje v tomto případě podpora v nezaměstnanosti déle.

Důchodové pojištění

Jeden z rozdílů mezi Českou a Slovenskou republikou je ten, že důchodový věk v ČR je vyšší než na Slovensku. V ČR závisí důchodový věk na roku narození a u některých žen na počtu vychovaných dětí. Na Slovensku se odchází do důchodu ve věku 62 let, to platí jak pro muže narozené v roce 1946 a později, tak i pro všechny ženy bez ohledu na počet dětí, které se narodily v roce 1962 a později. Jestliže by nedošlo již ke změně důchodového věku, tak by čeští občané, kteří se narodili v roce 1980, odcházeli do důchodu o 5 let a 6 měsíců později, než slovenští občané stejného data narození. U mladších občanů by byl rozdíl ještě vyšší, v případě dětí narozených v letošním roce by byl dokonce rozdíl 11 let.

Co se týká druhého pilíře, jenž byl v ČR zaveden od 1. ledna 2013, na Slovensku je již od roku 2005. V ČR se k tomuto pilíři lidé nestaví moc kladně, oproti Slovensku, kde ho přijali s velkým očekáváním. Od září 2012 do konce ledna 2013 byl na Slovensku umožněn výstup z tohoto pilíře, kterého lidé hojně využili. Vystoupilo z něj více jak 80 000 lidí, týkalo se to hlavně nezaměstnaných, či osob s nízkým příjmem. Důchodové správcovské společnosti tak budou muset vrátit Sociální pojišťovně úspory těchto lidí ve výši kolem 280 000 000 Eur²².

Příspěvek na penzijní připojištění v České republice poskytuje 75 % českých firem, na Slovensku 64 %.

---

²² Zveřejněno na stránkách: www.peniaze.pravda.sk

4.6 Výpočet starobního důchodu v České republice a na Slovensku

V následujícím příkladu je zobrazen výpočet starobního důchodu v ČR, který navazuje na teorii uvedenou v kapitole 2, bod 2.2.3.

Př. 1 Muž požádal o řádný starobní důchod. Narodil se 15. 4. 1951, jeho důchodový věk tak je 62 let a 8 měsíců. Tohoto věku dosáhne 15. 12. 2013 a do té doby získá celkem 45 let pojištění. Jeho osobní vyměřovací základ (hrubý měsíční příjem) činí 25 884 Kč.

Osobní vyměřovací základ: 25 884 Kč

Z částky do 11 389 Kč se počítá: 100 % z 11 389 Kč = 11 389 Kč

Z částky do 30 026 Kč se počítá: 27 % z 14 495 Kč (25 884 – 11 389) = 3 914 Kč

Redukovaný vyměřovací základ: 11 389 + 3 914 = 15 303 Kč

Základní výměra: 2 330 Kč

Procentní výměra starobního důchodu: za každý rok pojištění náleží 1,5 %

45 let · 1,5 % = 67,5 % z 15 303 Kč = 10 330 Kč

Měsíční **důchod** celkem: 10 330 + 2 330 = **12 660 Kč**

Čistá měsíční mzda po zohlednění slevy na poplatníka činila 19 902 Kč – vypočteno ze zdrojů [19].

U čisté měsíční mzdy 19 902 Kč, je náhradový poměr starobního důchodu k čisté mzdě ve výši 63 % (12 660 : 19 902). Znázorněno grafem 4.10.

Př. 2 V případě, že by člověk vydělával měsíčně 12 500 Kč hrubého, činí čistá mzda 10 674 Kč – počítáno se slevou na poplatníka, ze zdrojů [19]. Výše důchodu by se stejnými údaji, kromě mzdy, z příkladu č. 11, vypadala takto:

Osobní vyměřovací základ: 12 500 Kč

Z částky do 11 389 Kč se počítá: 100 % z 11 389 = 11 389 Kč

Z částky do 30 026 Kč se počítá: 27 % z 1 111 Kč (12 500 – 11 389) = 300 Kč

Redukovaný vyměřovací základ: 11 389 + 300 = 11 689 Kč

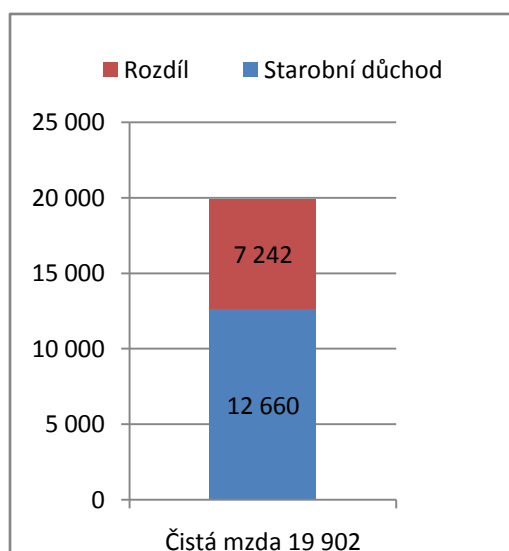
Základní výměra: 2 330 Kč

Procentní výměra: $45 \cdot 1,5 \% = 67,5 \%$ z 11 689 = 7 890 Kč

Měsíční **důchod** celkem: 7 890 + 2 330 = **10 220 Kč**

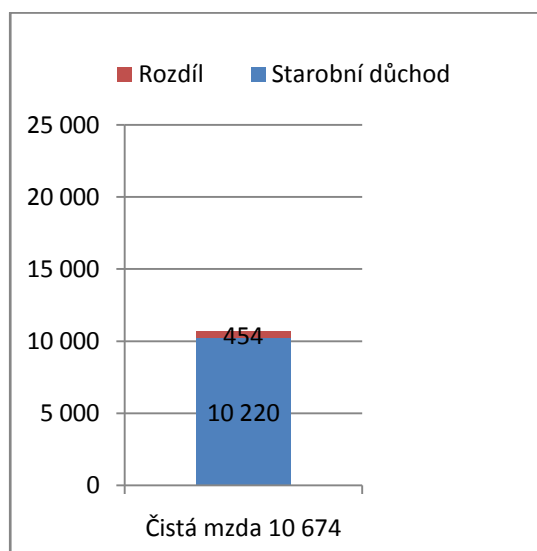
V tomto případě činí náhradový poměr starobního důchodu k čisté mzdě 95 % (10 220 : 10 674). Znázorněno grafem 4.11.

Graf 4.10 Poměr důchodu k čisté mzdě

Zdroj: vlastní tvorba dle příkladu č. 1

Graf 4.11 Poměr důchodu k čisté mzdě

Zdroj: vlastní tvorba dle příkladu č. 2

Jak je vidět z grafu 4.10 a 4.11, v České republice, čím větší je čistá mzda, tím nižší je náhradový poměr starobního důchodu k čisté mzdě.

Modelový příklad č. 3 ukazuje, jaká bude výše starobního důchodu na **Slovensku**. Teorie je uvedena v kapitole 3, bodě 3.2.5.

Př. 3 Muž dosáhne důchodového věku v roce 2013, splnil podmínky a má nárok na řádný starobní důchod. Celkem získal 45 let pojištění. Jeho měsíční hrubý příjem je 1002 Eur (kurz 25,83 Kč, odpovídá zhruba průměrné mzdě v ČR). Stejně jako v příkladu 1 viz výše.

Výpočet: $POMB \cdot ODP \cdot ADH$

POMB = průměrný osobní mzdový bod

ODP = součet období důchodového pojištění získaného ke dni vzniku nároku na starobní důchod – 45 let

ADH = aktuální důchodová hodnota ke dni vzniku nároku na výplatu důchodu (pro rok 2013 je to 10,0098 EUR)

Průměrný osobní mzdový bod: 1,2672 – spočteno ze zdrojů [20].

Měsíční **důchod** celkem: $1,2672 \cdot 45 \cdot 10,0098 = 570,80 \text{ Eur} - 14\,744 \text{ Kč}$, přepočteno kurzem 25,83 Kč

Čistá mzda vypočtena dle zdrojů [21] činila 759,74 Eur, což přepočteno na Kč vychází na **19 624 Kč**.

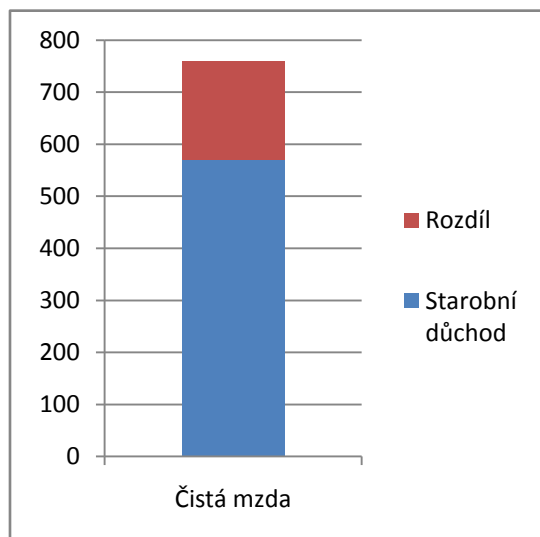
V tomto případě poměr starobního důchodu k čisté mzdě na Slovensku činí 75 % ($570,8 : 759,74$). Znázorněno v grafu 4.12.

Př. 4 Pokud by na **Slovensku** pracoval za hrubou měsíční mzdou 484 Eur, přepočteno kurzem 25,83 Kč vychází v ČR na 12 500 Kč, čistá mzda by tak byla 396,15 Eur. Stejně jako v příkladu 1.

Měsíční **důchod** celkem: $0,6798 \cdot 45 \cdot 10,0098 = 306,21 \text{ Eur} = 7\,909 \text{ Kč}$, přepočteno kurzem 25,83 Kč

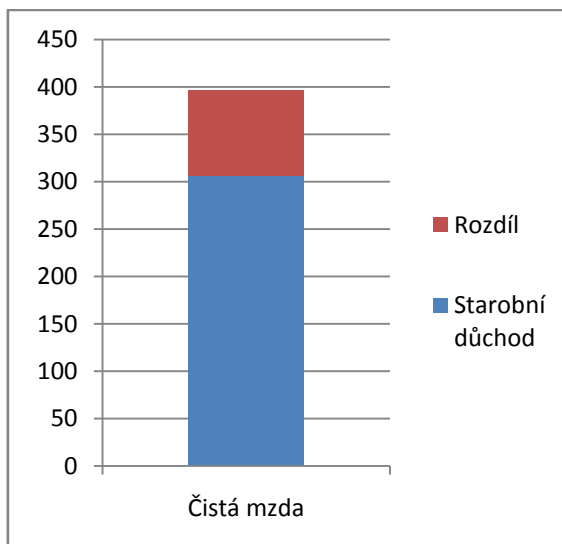
V tomto případě je poměr starobního důchodu k čisté mzdě 77 % (306,21 : 396,15).
Znázorněno grafem 4.13.

Graf 4.12 Poměr důchodu k čisté mzdě

vlastní tvorba dle příkladu č. 3
(v Eur)

Graf 4.13 Poměr důchodu k čisté mzdě

Zdroj:

Zdroj: vlastní tvorba dle příkladu č. 4
(v Eur)

V příkladech je vidět, že v České republice je velký nepoměr mezi nižší a vyšší čistou mzdou a k tomu odpovídajícím důchodům. V případě, že si osoba vydělávala měsíčně čistou mzdu ve výši 10 674 Kč, pak jí náleží ve stáří důchod ve výši 10 220 Kč. V případě měsíční čisté mzdy 19 902 Kč, činí důchod 12 660 Kč. Počítáno se stejnou délkou pojištění.

Na Slovensku v případě čistého měsíčního výdělku 759,74 Eur, náleží důchod ve výši 570,8 Eur. V případě čisté mzdy ve výši 396,15 Eur, náleží důchod ve výši 306,21 Eur. Počítáno se stejnou délkou pojištění.

V České republice je tenhle systém neuspokojivý. Člověk, který vydělával více a tím pádem více odváděl na pojistném, dostane důchod, který je ve velkém nepoměru k jeho čisté mzdě, kterou pobíral v zaměstnání. Kdežto člověk s nízkou mzdou na tom bude v důchodu téměř stejně, i když odváděl na pojistném mnohem méně, jako na tom byl v případě, kdy

pracoval. Na Slovensku se bere ohled na to, kolik člověk vydělával v zaměstnání. Poměr důchodu k čisté mzdě je tak rovnější, než jak je tomu v České republice. Důchod, který dostane, téměř odpovídá jeho mzdě, kterou si vydělával.

4.7 Invalidní důchod v České republice a na Slovensku

Výpočet invalidního důchodu v ČR je znázorněn v následujícím příkladu. Charakteristika důchodu je uvedena v kapitole 2, bodě 2.2.2.

Př. 1 Osoba, která splnila podmínky pro výplatu invalidního důchodu, byla uznána invalidní ve třetím stupni. Osoba pracovala a její měsíční mzda činila 25 884 Kč, dosáhla 30 let pojištění.

Osobní vyměřovací základ: 25 884 Kč

Z částky do 11 389 Kč se počítá 100 % = 11 389 Kč

Z částky do 30 026 Kč se počítá: 27 % z 14 495 (25 884 – 11 389) = 3 914 Kč

Redukovaný vyměřovací základ: 3 914 + 11 389 = 15 303 Kč

Základní výměra důchodu je 2 330 Kč

Procentní výměra důchodu za odpracované roky: $30 \cdot 1,5 = 45 \%$

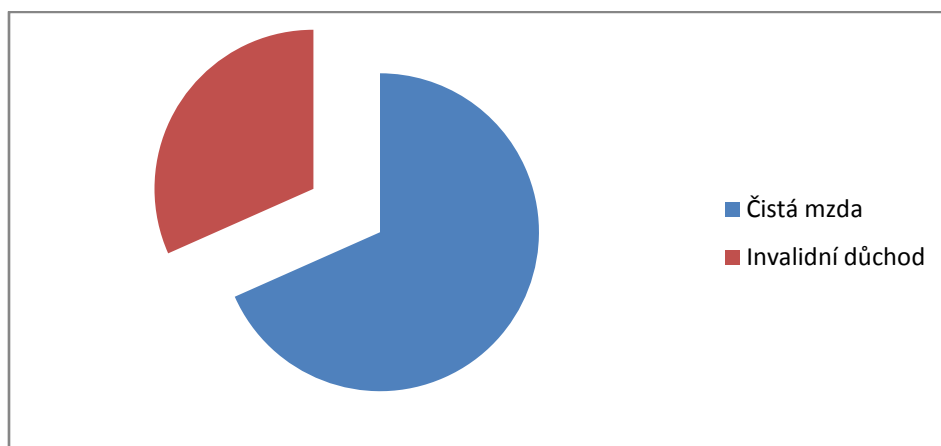
Procentní výměra důchodu: $15\,303 \cdot 45 \% = 6\,886$ Kč

Měsíční **důchod** celkem: $2\,330 + 6\,886 = \mathbf{9\,216}$ Kč

Čistá mzda po zohlednění slevy na poplatníka činila 19 902 Kč – vypočteno ze zdrojů [19].

V grafech 4.14 a 4.15 je vidět, jaký je nepoměr mezi výši čisté mzdy, kterou osoba dostávala, když chodila do práce a invalidním důchodem třetího stupně. Dle příkladu viz výše. Poživateli invalidního důchodu mohou sice neomezeně pracovat, není to nijak limitováno, avšak hlavně s invaliditou třetího stupně je to určitě dost obtížné.

Graf 4.14 Poměr invalidního důchodu k čisté mzdě (v Kč)

Zdroj: vlastní tvorba dle příkladu č. 1 z podkapitoly 4.7

Poměr invalidního důchodu k čisté mzdě je 46 % (9 216 : 19 902).

Řešení výpočtu invalidního důchodu na **Slovensku** je zobrazeno v následujícím příkladu, dle teorie z kapitoly 3, bodu 3.2.2.

Př. 2 Osoba splňuje podmínky pro nárok na invalidní důchod. Pojištěnec byl uznán invalidním s poklesem pracovní schopnosti o více jak 70 %. Ke dni vzniku (rok 2013) dosáhl 30 let pojištění. Hrubá měsíční mzda činila 1002 Eur. Invaliditu si nezpůsobil návykovými látkami.

Výpočet invalidního důchodu v případě poklesu schopnosti pracovat o více jak 70 %:

$POMB \cdot ODP \cdot ADH$ $POMB = 1,2672$ - vypočteno ze zdrojů [16]

$ODP = 30$ let pojištění

$ADH = 10,0098$ (rok 2013)

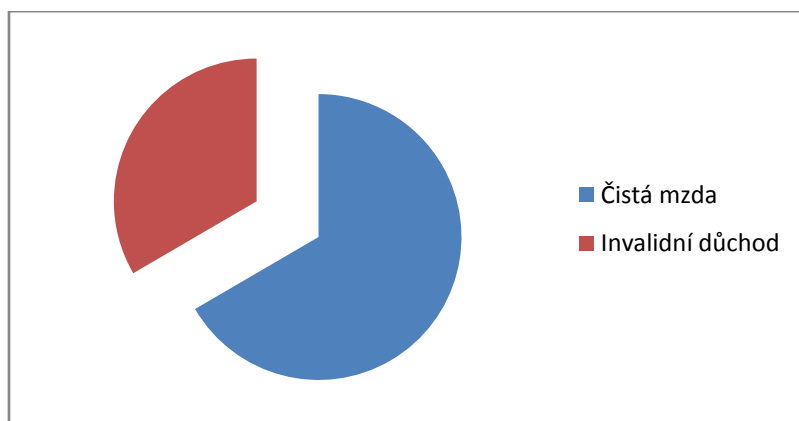
Invalidní měsíční **důchod**: $1,2672 \cdot 30 \cdot 10,0098 = 381$ Eur

Měsíční invalidní důchod bude činit 381 Eur, přepočteno kurzem 25,83 Kč to bude **9 841 Kč**. Čistá mzda vypočtená ze zdrojů [21] by činila 759,74 Eur. Poměr důchodu k čisté mzdě znázorňuje graf 4.15.

V případě, že by osoba ztratila schopnost vykonávat výdělečnou činnost o více jak 40% avšak ne více jak o 70 %, invalidní důchod se vypočte: $POMB \cdot ODP \cdot ADH \cdot \text{procentuální změna schopnosti vykonávat výdělečnou činnost}$.

Graf 4.15 Poměr invalidního důchodu k čisté mzdě (v Eur)

Zdroj: vlastní tvorba z údajů vypočtených v příkladu č. 2

Poměr invalidního důchodu k čisté mzdě je 50 % (381 : 759,74).

V České a Slovenské republice je poměr invalidního důchodu k čisté mzdě, kterou osoba vydělávala, skoro stejný. V ČR dosahuje invalidní důchod 46 % čisté mzdy. Slovensko je na tom o malinko lépe, zde invalidní důchod dosahuje 50 % čisté mzdy.

4.8 Vdovský a vdovecký důchod v České republice a na Slovensku

Vdovský a vdovecký důchod v ČR se počítá stejným způsobem, který je znázorněn v následujícím příkladu. Teorie k této problematice je uvedena v kapitole 2, bodě 2.2.5.

Př. 1 Paní Marie ovdověla, stará se o nezaopatřené dítě. Její manžel měl nárok na starobní důchod ve výši 12 660 Kč měsíčně.

Vdovský důchod je ve výši 50 % z důchodu zemřelého a procentní výměry 2 330 Kč.

Měsíční vdovský **důchod** celkem: $50 \% \text{ z } 12\,660 = 6\,330 \text{ Kč} + 2\,330 \text{ Kč} = \mathbf{8\,660 \text{ Kč}}$

Nárok na vdovský či vdovecký důchod trvá po dobu 1 roku, pokud se vdova či vdovec nestará o nezaopatřené dítě, není invalidní ve třetím stupni, nepečuje o dítě, které je závislé na péči jiné osoby ve druhém až čtvrtém stupni, nepečuje o svého rodiče nebo rodiče zemřelého, který s ní žije v domácnosti a je závislý na péči jiné osoby ve stupni druhém až čtvrtém. V těchto případech je vdovský či vdovecký důchod vyplácen i po této době.

Výpočet vdoveckého důchodu na **Slovensku** je znázorněn na následujícím příkladu. Vdovecký a vdovský důchod se počítají stejným způsobem, viz kapitola 3, bod 3.2.4.

Př. 2 Pan Novák, který je invalidní z důvodu poklesu schopnosti vykonávat výdělečnou činnost, o více, jak 70 %, ovdověl a jeho zesnulá manželka pobírala starobní důchod ve výši 570,80 Eur.

Vdovecký důchod se vypočte jako 60 % ze starobního důchodu zemřelé manželky.

Měsíční vdovecký **důchod** celkem: 60 % z 570,8 Eur = **342 Eur**, přepočteno aktuálním kurzem 25,83 Kč, činil by důchod **8 834 Kč**.

Rozdíl ve výši vdovského nebo vdoveckého důchodu je mezi zeměmi minimální. Na Slovensku je o 10 % vyšší sazba, ze které se důchod počítá, než jaká je v ČR.

4.9 Sirotčí důchod v České republice a Slovenské republice

Dítě, jemuž zemřel rodič či osvojitel, má nárok na sirotčí důchod v případě, že je nezaopatřené, jestliže zemřelý pobíral starobní, nebo invalidní důchod, anebo dosáhl potřebné délky pojištění pro nárok na důchod. V České republice a na Slovensku se sirotčí důchod vypočítá ve výši 40 % z důchodu, který zemřelý rodič nebo osvojitel pobíral, případně na který by mu vznikl nárok. V České republice se k tomu ještě připočte základní výměra, která činí pro rok 2013 - 2 330 Kč.

Dle zákona č.117/1995 Sb. § 11:

1) Za nezaopatřené dítě se pro účely tohoto zákona považuje dítě do skončení povinné školní docházky, a poté, nejdéle však do 26. roku věku, jestliže

a) se soustavně připravuje na budoucí povolání (§12 až 15), nebo

b) se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, anebo

c) z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.

(2) Po skončení povinné školní docházky se do 18. roku věku považuje za nezaopatřené dítě také dítě, které je vedeno v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.

(3) Za nezaopatřené dítě nelze však považovat dítě, které je poživatelem plného invalidního důchodu z důchodového pojištění.

Modelové příklady jsou vlastní tvorbou založenou na teorii z kapitoly druhé a třetí. Přepočty z Eur na Kč jsou dle aktuálního kurzu uvedeného Českou národní bankou.

5 Závěr

Dávky, které se ze sociálního pojištění poskytují, se liší v obou zemích v délce a výši jejich vyplacení, v podmínkách nároků. Sazby, které se odvádějí na nemocenské, důchodové pojištění i politiku zaměstnanosti jsou v daných zemích různé. V České republice není zahrnuto do sociálního pojištění žádné pojištění pro případ platební neschopnosti zaměstnavatele, které na Slovensku zajišťuje garanční pojištění. V případě zavedení podobného pojištění by vznikla určitá ochrana zaměstnanců při neschopnosti zaměstnavatele plnit své závazky.

Rozdílnost nemocenského pojištění v České a Slovenské republice vyplývá zejména z odlišné výplaty náhrady mzdy zaměstnavatele, dle propočtených příkladů v kapitole 4. V České republice je náhrada mzdy vyplacena až od 4. dne. Za první 3 dny nemoci, nedostane zaměstnanec od zaměstnavatele nic. Na Slovensku zaměstnavatel nemocnému zaměstnanci platí od 1. dne. Odtud plyne pro ČR doporučení, zavést náhradu mzdy již od 1. dne.

Výpočet starobního důchodu v kapitole 4 ukazuje, že v České republice člověk s nízkou mzdou na tom bude v důchodě podstatně lépe, než člověk se mzdou vyšší. Náhradový poměr důchodu tak s rostoucí mzdou klesá. Na Slovensku to se starobními důchody vypadá lépe. Při výpočtu důchodu je mimo jiné brán i ohled na to, kolik si člověk v zaměstnání vydělal. Náhradový poměr tak vychází při nižší i vyšší mzdě podobně. Samozřejmě v obou zemích je kladen důraz na dobu pojištění, v příkladech však byla použita stejná doba. V ČR by se měl zavést podobný systém jako na Slovensku. Ze základního pojištění při výpočtu starobního důchodu by se mělo více přihlížet na to, kolik člověk za život vydělával.

Náležící příjem po dobu nezaměstnanosti je v České republice řešen podporou v nezaměstnanosti, na Slovensku pojištěním v nezaměstnanosti. Dávka v nezaměstnanosti při srovnání obou zemí je lépe řešena systémem v ČR, neboť bere v úvahu věk nezaměstnaného a tomu odpovídá délka pobírání této dávky.

V závěru jsou uvedeny podstatné rozdíly v sociálním pojištění, v kapitole 4 jsou ukázány výpočty všech dávek a popis jejich rozdílů ve srovnávaných zemích.

Seznam použité literatury

- [1] KREBS, Vojtěch a DURDISOVÁ, Jaroslava a POLÁKOVÁ, Olga a ŽIŽKOVÁ, Jana. *Sociální politika*. CODEX, 1997. 327 s. ISBN 80-85963-33-7.
- [2] VANČUROVÁ, Alena a Stanislav KLAZAR. *Sociální a zdravotní pojištění – úvod do problematiky*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2008. 121 s. ISBN 978-80-7357-381-2.
- [3] VANČUROVÁ, Alena a Lenka LÁCHOVÁ. *Daňový systém ČR 2012*. 11. vyd. Praha: 1. VOX, 2012. 372 s. ISBN 978-80-87480-05-2.
- [4] VOSTATEK, Jaroslav. *Sociální a soukromé pojištění*. 1. vyd. Praha: CODEX, 1996. 601 s. ISBN 80-85963-21-3.
- [5] ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady k I. 1. 2010*. 2. vyd. Olomouc: ANAG, 2010. 143 s. ISBN 978-80-7263-579-5.
- [6] Zákon č. 461 zo dňa 30. októbra 2003 o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2003, časťka 200. Dostupný také z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-461>.
- [7] Zákon č. 589 ze dne 12. dubna 2005 o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 21. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-92>.
- [8] Zákon č. 187 ze dne 14. března 2006 o nemocenském pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 64. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-187>.
- [9] Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 41. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>.
- [10] Zákon č. 426 ze dne 6. listopadu 2011 o důchodovém spoření. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 149. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-426>.

- [11] Zákon č. 435 ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 143. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435>.
- [12] Zákon č. 262 ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 84. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>.
- [13] Zákon č. 462 zo dňa 30. októbra 2003 o náhrade príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2003, čiastka 200. Dostupný také z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2003-462>.
- [14] Zákon č. 43 zo dňa 20. januára 2004 o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov. In: *Zbierka zákonov Slovenskej republiky*. 2004, čiastka 20. Dostupný také z: www.socpoist.sk/ext_dok-28-2012-z-z/54473c.
- [15] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: www.czso.cz
- [16] ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ: www.cssz.cz
- [17] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ: www.mpsv.cz
- [18] SLOVENSKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: www.portal.statistics.sk
- [19] <http://finexpert.e15.cz/cista-mzda-v-roce-2013/?calc=1>
- [20] <http://www.socpoist.sk/kalkulacka-na-informativny-vypocet-dochodku/1611s>
- [21] <http://www.kurzy-online.sk/kalkulacky/vypocet-cistej-mzdy-za-mesiac/>
- [22] www.dochodky.com
- [23] www.ekonomika.sme.sk
- [24] www.vzp.cz
- [25] www.epravo.cz
- [26] www.podnikatel.cz

Seznam zkratek

HDP – hrubý domácí produkt

atd. – a tak dále

tzv. – takzvané

např. - například

VZ – vyměřovací základ

HČ – hlavní činnost

VČ – vedlejší činnost

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

ČR – Česká republika

SR – Slovenská republika

č – číslo

min – minimální

max – maximální

Kč – koruna česká

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

apod. – a podobně

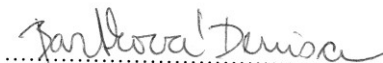
SK - Slovensko

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. - autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 26. dubna 2013

Denisa Bartková

Seznam příloh

Příloha č. 1	Podmínky nároku na invalidní důchod
Příloha č. 2	Podmínky nároku na starobní důchod
Příloha č. 3	Důchodový věk
Příloha č. 4	Podmienky nároku na starobný dôchodok

